

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse:
24/1697

Vår referanse:
24/83167 - 23

Sted, dato:
Oslo, 20.09.2024

Høringssvar - NOU 2024:5 Maktens ansikt - Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 17.04.2024. Politidirektoratet svarer her etter fristen etter avtale med departementet og beklager oversendelse senere enn forespeilet.

Politidirektoratet har forelagt høringen for underliggende organer. Vi har mottatt uttalelser fra politidistriktene Vest, Sør-Vest, Agder, Sør-Øst, Øst, Oslo, Innlandet, Trøndelag, Nordland og Troms samt Kripes, Politiets utlendingsenhet (PU) og politiets hovedverneombud. Deres uttalelser følger vedlagt.

ID-skjermingsutvalget har i NOU 2024: 5 vurdert behovet for identitetsskjerming for politiansatte og ansatte i kriminalomsorgen. Direktoratet vil her kommentere forslag som berører politiet.

Generelle merknader til utvalgets forslag

Utvalget har vurdert behovet for identitetsskjerming i og utenfor straffesaker, og for både polititjenestepersoner, påtalejurister og sivilt ansatte. Utvalget mener at det er behov for en mer gjennomgående regulering av adgangen til identitetsskjerming og en viss utvidelse av adgangen til å unnta navn i dokumenter og ved vitneførsel i retten.

Behovet for regulering knytter seg bl.a. til at ansattes navn vil fremgå i løpet av saksgangen, samtidig som reglene om rett til innsyn og adgang til unntak er fragmentert og det er tilfeldig om de vil kunne gi adgang til identitetsskjerming i de tilfellene utvalget har identifisert behov.

Utvalget avviser en reguleringsmodell der det oppstilles et utgangspunkt om skjerming, supplert med muligheter for innsyn. I stedet foreslås en målrettet adgang til å erstatte navn med tjenestenummer, enten når det i den enkelte sak er tungtveiende grunner og anses forsvarlig eller generelt for særskilte ansatte når det er påkrevd av hensyn til ansattes sikkerhet, politiets operative virksomhet eller metodebruk. Utvalget nevner ansatte i Beredskapstroppen og de som er involvert i spaning/etterretning eller jobber undercover som aktuelle grupper for generell skjerming.

Særorganene og flere av de politidistriktene som har uttalt seg mener at utvalgets balansering av hensyn er god og at valg av reguleringsmodell er riktig. Samtidig mener noen at terskelen for skjerming i den enkelte sak synes for høy slik den er formulert i forslaget, og at flere ansatte vil kunne ha behov for generell skjerming enn det utvalget har nevnt. Politidirektoratet er enig i at det nå ikke er grunnlag for å oppstille et generelt utgangspunkt om skjerming, hvor dette har særlig vært fremholdt som et behov i initialfasen av straffesaker. Vi kommenterer imidlertid nedenfor trekk ved utviklingen som kan få betydning for skjermingsbehovet. Direktoratet tiltrer også synspunktet om at terskelen for skjerming i den enkelte sak kan synes for høy og at generell skjerming er aktuelt også for andre grupper av personell enn det utvalget særlig har nevnt.

I forlengelsen av at man nå foreslår å hjemle adgang til å benytte tjenestenummer i stedet for navn, oppstilles en formell hovedregel om at navn skal fremgå. Enkelte bestemmelser krever det alt i dag, og det er ellers, slik utvalget oppfatter, en kodifisering av etablert praksis. Formålet er å sikre åpenhet, notoritet og dokumentasjon for ettertiden. Politidirektoratet støtter forslaget. Det er ikke bare av hensyn til offentligheten, men også viktig for muligheten for kontroll internt med myndighetsutøvelsen at man kan ha rede på hvem som har vært involvert, det være seg om navn eller tjenestenummer er benyttet. Knytningen mellom tjenestenummer og navn vil også opplyses til Spesialenheten i dens behandling av den enkelte sak. En skjerming vil således ikke innebære at man vil være unntatt fra strafferettslig ansvar eller effektiv kontroll fra Spesialenheten.

Politidirektoratet vil bemerke at NOU-en primært behandler behovet for identitetsskjerming som oppstår i den enkelte sak for den enkelte ansatte, enten av hensyn til sikkerhet eller av hensyn til politiets metoder mv. Disse verdiene vil også kunne være utsatt ved innsyn i identitetsopplysninger utenfor den enkelte sak, slik som navn på personell som fremgår av navnelister eller andre dokumenter behandlet til administrative formål. Adgangen til å unnta navnelister bør ses i sammenheng med de problemstillinger som utvalget har vurdert.

Generelt om trusselbildet for politiansatte

Politiet er en sentral aktør i samfunnets beredskap mot alvorlig kriminalitet, som terrorisme, ulovlig etterretningsvirksomhet, sabotasje og gjengkriminalitet. I fasen mellom fred, væpnet konflikt og krig, er politiets rolle og oppgaver ytterligere aktualisert, både som myndighetenes maktapparat og beskytter av lovlig virksomhet i det sivile samfunn. Dette aktualiserer viktigheten av å beskytte politiets funksjonalitet og sikre politiets verdier. Vi viser her til direktoratets innspill til Totalberedskapsmeldingen om behovet for å styrke sivil motstandskraft, herunder å styrke politiets egensikkerhet, egenevne og operasjonssikkerhet.

Politiets personell er en hovedkategori av verdier som understøtter politiets funksjonalitet på linje med informasjon, informasjonssystemer, infrastruktur, objekter og materiell. Politiet intervensjonerer overfor profesjonelle kriminelle nettverk, straffeforfølger og effektuerer samvirkeaktører sine inngripende vedtak. Trusler forstås i denne sammenhengen som uønskede handlinger som kan påvirke, skade eller svekke politiets personell og som kan påvirke tjenesteutøvelsen negativt. Trusler mot personell spenner fra vage påvirkningsforsøk, konkrete trusselytringer og ulovlig påvirkning, til pressituasjoner, sabotasjehandling, vold og/eller angrepsplanlegging. Trusler kan fremsettes subtile eller fordekt gjennom handlinger som ikke nødvendigvis anses som straffbare, men hvor konsekvensene kan føre til at personell vegrer seg for å utføre tjenestehandling av frykt for represalier fra en trusselaktør. På den andre siden kan trusler fremsettes direkte gjennom konkrete ytringer om bruk av vold, men som ikke er egnet til å skape frykt fordi trusselen forstås som frustrasjonsytringer under ruspåvirkning av en trusselaktør uten kapasitet til å realisere innholdet i ytringene.

Trusler kan fremsettes som skadeverk mot eiendeler som bil eller inngangsdør fordekt som hærværk, men under hensikt av å sabotere og hindre tjenestepersonen.

Politiansatte kan være sårbare for trusler fordi de representerer et symbol på myndighetenes maktapparat. Det kan generere hevnhandlinger mot konkret personell som del av en personlig agenda hos trusselaktør, eller intensjonen kan være å ramme politiets funksjonalitet for å oppnå et kriminelt handlingsrom. Politiansatte kan ses som legitime mål når trusselaktøren har intensjon om å påvirke, skade eller svekke myndighetene gjennom å ramme politiets funksjonalitet eller hvis intensjonen er å destabilisere samfunnsstrukturen. Politiansatte ses også som legitime mål i enkelte ekstreme ideologiske fiendebilder.

En politiansatt kan som privatperson forbindes med tjenestehandlingene slik at privatpersonen ses som et legitimt mål. En politiansatt med kunnskap om en sak kan også vurderes å være avgjørende for at det blir en forfølgning mot de(n) kriminelle, og derfor viktig å forhindre at den politiansatte skremmes fra dette.

Trusselaktører kan være enkeltaktører som handler ut fra en personlig agenda, av hevnmotiv eller utledet av psykisk ustabilitet eller på vegne av mer eller mindre profesjonelle nettverksstrukturer. Eksponering øker utsattheten for trusler, og især hvis den politiansatte fronter kriminelle nettverk eller enkeltpersoner med kapasitet til i verste fall å realisere trusler. Ytrings- og debattklima i en del sosiale medier er preget av retorikk som spiller på vold og trusler. I flere geografiske områder og miljøer utfordres respekten for politiet. Politiansatte som uttaler seg i media i forbindelse med knivstikkinger, skyteepisoder og gjengoppgjør, politiansatte med publikumskontakt gjennom politiavhør, politiansatte som forkynner vedtak på vegne av namsmannen, barnevernet eller utlendingsforvaltningen blir synlige fordi de identifiseres med navn og tittel. Eksponering kan føre til at enkelte politiansatte blir symboltunge mål for trusselaktører med ulik ondsinnet intensjon, i motsetning til politiansatte som ikke må være politietatsens ansikt utad.

Fordi trusler er skremmende og gir uro for den som utsettes for det eller dennes nærstående, kan trusler føre til handlingsvegring eller selvsensur for den politiansatte. Det kan ramme operativ tjeneste ved at den politiansatte vegrer seg for å oppsøke spesifikke områder eller miljøer, eller innenfor etterforskning ved at personell med relevant kompetanse søker seg vekk fra spesifikke saksporteføljer. Men det kan også føre til at politiansatte vegrer seg for å eksponere seg, for eksempel i media eller for deltagelse i debatter. Det som oppleves som sårbarhet overfor enkelte utsatte politiansatte i dag, kan utgjøre en betydelig trussel for etaten frem i tid.

Politidirektoratets merknader til utvalgets forutsetninger ved valg av reguleringsmodell

Utvalget skisserer etter Politidirektoratets oppfatning på en god måte de hensyn som må avveies ved vurderingen av i hvilken grad politiansattes identitet skal kunne skjermes. Det uttaler også Kripos, PU og politidistriktene Sør-Vest, Agder, Sør-Øst, Oslo, Øst og Innlandet.

Hensyn

Utvalget tar utgangspunkt i at åpenhet er et ideal for norsk offentlig myndighetsutøvelse, og at det innebærer at det som hovedregel skal være åpenhet om hvem som utøver myndighet på det offentliges vegne, spesielt der det brukes makt, gjøres inngrep i den enkeltes frihet, eller tas avgjørelser som er bestemmende for enkeltmenneskers rettigheter og plikter. Åpenheten er beskyttet etter Grunnloven § 100 og EMK art. 10 og bidrar til riktige avgjørelser og kontroll med utøvelsen av makt. Synlighet, åpenhet og redelighet er også tradisjonelle idealer for politiarbeid. Videre påpeker utvalget at retten til rettferdig rettergang etter Grunnloven § 95 og EMK art. 6 setter begrensninger i

adgangen til skjerming.¹ Utvalget påpeker at det samtidig er en grunnleggende forutsetning at ansatte i politiet har trygge arbeidsforhold, og staten kan etter Grunnloven § 93 og EMK art. 2 ha en forpliktelse til å iverksette forebyggende tiltak som beskytter de ansatte og deres nærmestes rett til liv. Videre har de ansatte rett til vern om person etter Grunnloven § 102 og EMK art. 8 og fullt forsvarlig arbeidsmiljø jf. aml. § 4-1. Utvalget legger også til grunn at polititaktiske hensyn (kriminalitetsbekjempelse og metodevern) kan tale for identitetsskjerming.

Utvalgets avveining

Når utvalget avviser en reguleringsmodell med skjerming som utgangspunkt, er det fordi utvalget mener at dette vil favne langt bredere enn behovet, og at *kriminalitetsbildet* i dag ikke kan begrunne en slik begrensning i åpenhet, kontroll og kontradiksjon. Utvalget mener at det aktuelle behovet kan ivaretas gjennom målrettet skjerming i den enkelte sak eller generelt for spesielle kategorier ansatte.

Utvalget mener at behovet knyttet til de ansattes sikkerhet ikke kan begrunne et utgangspunkt om skjerming, og viser til at det ikke kan dokumenteres noen klar økning i andelen anmeldte tilfeller av vold og trusler mot politiet. De fleste tilfeller gjelder også i forbindelse med direktekontakt hvor identitetsopplysninger ikke er en faktor. De tilfellene der skjerming kunne forebygget vold og trusler, bør fanges opp med mer målrettede tiltak. Risiko for selvsensur ved subjektiv frykt vil kunne avbøtes med at målrettet adgang til skjerming vil slå inn for den som opplever truende eller skremmende situasjoner og at det ellers må tas grep dersom selvsensur blir et systemisk problem. Utvalget mener at sjikane, hets og hatefulle ytringer på nett ikke er spesielt for politiet, og ikke har et omfang eller alvorlighet som kan begrunne generell skjerming, men ev. i konkrete tilfeller som anses grove. I den forbindelse viser utvalget også til at andre tiltak enn skjerming vil kunne iverksettes, f.eks. aktiv håndheving av straffelovgivningen. Utvalget holder åpent at dersom organisert kriminalitet øker i omfang, og det kommer indikasjoner på at kriminelle miljøer i større grad vil ta i bruk vold og trusler, bør en hovedregel om identitetsskjerming vurderes på nytt. Utvalget viser til at man i Sverige, der situasjonen fremstår langt mer alvorlig, ikke har funnet grunnlag i SOU 2024: 1 for å foreslå en generell identitetsskjerming.

Politidirektoratet og etatens vurdering

De fleste av etatens innspill som uttaler seg om valg av reguleringsmodell er enige i utvalgets vurdering. *Kripos* påpeker at manglende generell skjerming i initialfasen vil kunne svekke muligheten for skjerming der dette viser seg nødvendig, men uttaler at de er "enige med utvalget i at en slik generell skjerming ikke fremstår nødvendig ut fra det som er beskrevet om saksmengde, treffpunkter og forventet effekt". *PU* uttaler at slik de vurderer trusselbildet i sin portefølje, som ikke omfatter straffesaker, vil utvalgets utgangspunkt om åpenhet med mulighet for skjerming i enkeltsaker være tilstrekkelig. *Oslo politidistrikt* uttaler at en tilnærming med en hovedregel om skjerming av de politiansattes identitet ikke vil være forenlig med de hensyn til åpenhet og rettssikkerhet som utvalget har påpekt og sier seg "enig med utvalget i at tiltak knyttet til skjerming må være mer målrettet", men at terskelen for skjerming i den enkelte sak bør være lavere. *Sør-Vest politidistrikt* uttrykker forståelse for utvalgets syn om at en hovedregel om identitetsskjerming vil favne langt bredere enn behovet tilsier og slutter seg til utvalgets forslag til regulering, men mener at terskelen da ikke bør legges for høyt. *Øst*

¹ Utvalget peker på at retten til kontradiksjon som utledes av Grunnloven § 95 og EMK art. 6 innebærer begrensninger i adgangen til å skjerme identiteten til politiansatte i straffesaker, og at disse begrensningene er "til hinder for at det oppstilles en hovedregel om identitetsskjerming". Utvalget viser til at adgangen til skjerming vil være snever og må vurderes konkret, og at reglene må utformes på en måte som i minst mulig grad svekker rettsikkerheten. Slik vi forstår utvalgets synspunkt her, knytter det seg til sikringsplikten, jf. Grunnloven § 92. Et utgangspunkt om at man må vurdere rett til innsyn i en skjermet identitet fremfor å vurdere om det foreligger grunn til å skjerme identiteten, vil strukturelt bidra til at man i større grad risikerer brudd på menneskerettighetene. Vi er enige i at det er et viktig hensyn ved utforming av bestemmelsene.

politidistrikt uttaler seg ikke direkte om spørsmålet, men fremholder at idealet om åpenhet er viktig og riktig og viser særlig til behovet for skjerming for fagmiljøene innen skjult etterforskning og metoder og ser utvalgets forslag om skjerming av disse som gode. Distriktet har registrert en økende trend i antall saker som omhandler trusler mot egne ansatte, men har ikke grunnlag for å si om sakene er mer alvorlige enn tidligere. *Agder politidistrikt* uttaler at NOU-en er meget grundig og er enig i forslagene fra utvalget. *Innlandet politidistrikt* viser til at de er kjent med høringssvaret fra Politiets fellesforbund "og støtter deres argumentasjon for en mer generell adgang til ID-skjerming". Distriktet opplyser at deres erfaring er at de ansatte i større grad enn tidligere utsettes for trusler og uønsket atferd. *Vest politidistrikt* opplyser at det er en økende trend innen netthets, men at det ikke er fanget opp en økning i omfang av trusler mot spesielle grupper. *Troms Politidistrikt* opplyser at de det siste året har hatt flere ulike saker, hvor tjenestepersoner har følt seg utsatt for trusselrelaterte handlinger som knyttes til myndighetsutøvelsen, og har iverksatt ulike tiltak for å trygge utvalgte ansatte som følge av dette. *Nordland politidistrikt* er bekymret for adgangen til å få informasjon fra folkeregisteret om en tjenstepersons adresse samt ektefelle og barn.

Politidirektoratet er enig med flertallet av innspillene fra etaten i at det i dag ikke er tilstrekkelig grunn til å foreslå et utgangspunkt om skjerming, og at en målrettet skjerming sammen med andre tiltak vil kunne ivareta behovet. Vi mener imidlertid at behovet for skjerming i noen sammenhenger kan være større enn utvalget synes å legge til grunn. Derfor foreslår vi også nedenfor at terskelen for målrettet skjerming i konkrete saker bør legges lavere og at unntaksadgangen for særskilte ansatte bør omfatte flere kategorier ansatte enn det utvalget nevner.

Til utvalgets forutsetninger om kriminalitetsutviklingen og behovet for skjerming av hensyn til sikkerhet

Utvalget uttaler at dersom organisert kriminalitet øker i omfang og alvor, og det kommer indikasjoner på at organiserte kriminelle miljøer i større grad vil ta i bruk vold og trusler mot ansatte, bør en hovedregel om skjerming vurderes.

Til det vil vi bemerke at politiets trusselvurdering for 2024 beskriver en økende trussel fra transnasjonale organiserte kriminelle nettverk som er sterkt profittmotiverte, og hvor enkelte nettverk har høy volds- og fryktkapital, og det er i enkelte saker registrert en helt annen råskap og vilje til vold enn tidligere. Det man risikerer vil derfor i flere tilfeller fremover kunne være av mer alvorlig art. Kriminalitetens sammensetning blir også mer kompleks, med uoversiktlige bindinger og oppdragsbestilling av tjenester med spesialisert kompetanse. Også ansatte som ikke tilhører grupper som er tenkt omfattet av den generelle skjermingsadgangen vil kunne ha en interaksjon med slike kriminelle før organisasjonstilknytningen blir et tema, og slik kunne eksponeres for deres modus, herunder voldskapital og nettverksstrukturer. Det kan f.eks. være gjennom patruljetjeneste eller involvering i bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler, men også ved forvaltningsvedtak eller ved oppgaver lagt til namsmannen.

Som påpekt av *Nordland politidistrikt* og *Trøndelag politidistrikt* er det etter folkeregisterloven § 10-1 jf. § 3-1 enkelt å få opplysninger om en persons adresse, ektefelle/partner og barn. Utvalget selv påpeker også det på s. 86. Har man først navnet, er veien kort til å kunne utøve trusler. Det er eksempler på at kriminelle har kontaktet politipersonell utenfor deres barns barnehage eller skole nettopp for å skape frykt. Politidirektoratet mener at problemet med innsyn i folkeregisteret ikke løses ved at den enkelte sørger for å få sperret adresse. For de tilfeller som ikke vil omfattes av den foreslåtte generelle skjermingsadgangen, vil skjermingsbehovet kunne oppstå uventet. En annen ting er at det er tyngende å leve med sperret adresse, noe som da vil måtte gjelde hele familien. Prinsipielt kan man si at det er et arbeidsgiveransvar å sørge for den enkeltes trygghet, og ikke noe den enkelte skal måtte gjøre for i siste instans å kunne

virke i jobben. Med mindre man får en mulighet til å unnta politiansatte fra innsyn i folkeregisteret uten at opplysningen ellers sperres, vil den enkle tilgangen på opplysninger være en risikofaktor som allerede har betydning for både opplevd og reell sikkerhet, og som vil øke dersom den organiserte kriminaliteten får utvikle seg.

Utvalget har vist til at det i Sverige i SOU 2024: 1 ikke er foreslått generell skjerming, og mener at ettersom kriminalitetssituasjonen i Sverige fremstår som langt mer alvorlig enn i Norge, er det heller ikke grunnlag for generell skjerming her.² Vi er enig i at det bør ses hen til Sverige, men også til utviklingen i Norden ellers. Temaet vold og trusler mot politiansatte har vært på agendaen i nordisk politisjefmøte flere ganger. Det er etablert et nordisk samarbeid mellom de ulike politimyndigheter og fagforeningene. Oppsøkende virksomhet, intenderte hendelser hjemme, skadeverk på biler og eiendom og andre forsøk til å skremme og påvirke politiansatte er en felles utfordring, og identitetsskjerming som forebyggende tiltak er noe det nå jobbes med i de nordiske landene. Etter det vi er kjent med, skal man i Finland starte et arbeid.

I Island er det nå gjennom lov nr. 53 28. mai 2024 14. og 23. gr. vedtatt lovendringer i hhv. straffeprosessloven 66. og 121. gr. som innebærer at det vil være tilstrekkelig for polititjenestepersoner å signere anmeldelser og rapporter med sitt tjenestenummer. Ved vitnemål i retten kan politiansatte oppgi tjenestenummer fremfor navn. Det omfatter også sivilt ansatte som er involvert i en straffesak. I tillegg har Island i folkeregisterforskriften 12. gr. innført mulighet for å nekte innsyn i folkeregisteropplysninger om polititjenestepersoner og familie på samme adresse dersom politimesteren bekrefter at vedkommende og familien er i fare. I bekreftelsen skal det fremgå hvor alvorlig faren er, og politimesteren skal også informere folkeregisteret om det er trygt at opplysninger om personens juridiske bosted, til tross for at det er skjult, kan deles med skattemyndighetene og/eller andre offentlige organer som folketrygden.

Hets og sjikane, vold og trusler – betydning for selvsensur

Flere politidistrikter har i sine høringsinnspill fremholdt at det er en økende trend med sjikane og hets, også på nett og sosiale medier. Utvalget legger til grunn at sjikane og hets rettet mot politiansatte i dag ikke kan anses å være av et omfang som kan begrunne et utgangspunkt om skjerming, men at sjikane som er grov kan omfattes av adgangen til skjerming i konkrete tilfeller og at dette sammen med andre tiltak, som f.eks. en mer aktiv håndhevelse av straffeloven og mer bevissthet rundt bruk av sosiale medier mv., vil kunne dekke behovet.

Politidirektoratet vil bemerke at den enkelte ansatte kan bli utsatt for vedvarende oppmerksomhet som påvirker arbeidet uten at det nødvendigvis vil kunne anses som grov sjikane eller straffeforfølges, det er en viss terskel som skal til. Som utvalget også sier, må straffeforfølging benyttes med varsomhet og ikke danne inntrykk av særbehandling. Den samlede totalbelastningen ved å bli eksponert for hets vil kunne medføre selvsensur, ikke bare i den enkelte sak, men også i arbeidet generelt. Selvsensur vil også kunne være resultat av å se medarbeidere bli utsatt for sjikane. I den forbindelse er det et behov for å utvide tiltakskatalogen. Et nyere fenomen er at opplysninger om den enkelte publiseres på nett for å intimidere vedkommende. Det skjer ikke ved hva som sies, men i det at personopplysningene publiseres, er det en uttalt trussel om at du kan finnes og tas. I den forbindelse vil vi bemerke at det i Nederland fra 1. januar 2024 er gitt regler som gjør det straffbart å distribuere eller på annen måte

² I en forsert prosess, i påvente av oppfølging av SOU-en, har man fra april 2024 i polislagen 28 a § gitt hjemmel for skjerming for polititjenestepersoner i sak som gjelder en person som kan antas "tillhöra eller verka för en organisation eller grupp som utövar brottslig verksamhet av allvarlig eller omfattande karaktär" når det foreligger en påtakelig risiko for trusler eller vold mot den ansatte eller dennes nærstående.

gjøre personopplysninger tilgjengelige med den hensikt å trakassere noen, såkalt doxxing³. Dette mener vi er et tiltak som vil redusere risiko for selvsensur og som vi anbefaler blir vurdert i Norge.

Når det gjelder trusler og vold mot polititjenestepersoner mener utvalget at behovet knyttet til de ansattes sikkerhet ikke kan begrunne et utgangspunkt om skjerming, og viser til at det ikke kan dokumenteres noen klar økning i andelen anmeldte tilfeller av vold og trusler mot politiet. Politidirektoratet er enig i at en konstant andel av anmeldelser av vold og trusler mot politiansatte innebærer at tallene ikke dokumenterer at risikoen for å bli utsatt for vold og trusler er større enn tidligere. Som påpekt av utvalget, er det også registrert færre saker om trusler mv. i politiets avvikssystem enn det som er anmeldt, mens det naturlig burde ha vært motsatt. Det må erkjennes at det i politiet generelt ikke har vært stor nok bevissthet om behovet for å registrere saker på en måte som kan bidra til å gi et dekkende bilde av omfanget. Det er her åpenbart mørketall i rapporteringen. Det kan det også være for anmeldelser, bl.a. hvis politiansatte unnlater å anmelde fordi de f.eks. ikke ønsker å bli eksponert.

Flere politidistrikter har i sine innspill også opplyst at de erfarer en økning i antall tilfeller med trusler. I vurderingen av om hensynet til ansattes sikkerhet skal kunne begrunne skjerming, skiller utvalget mellom faktisk og opplevd sikkerhet. Plikten til å beskytte liv og helse etter Grunnloven § 93 og EMK art. 2 knytter seg bare til den faktiske sikkerheten. Utvalget anerkjenner likevel at den ansattes opplevde utrygghet kan medføre selvsensur og virke negativt for rekruttering til aktuelle oppgaver. Utvalget mener at behovet vil ivaretas ved at "truende eller skremmende situasjoner" vil kunne omfattes av adgangen til skjerming, og forutsetter på s. 161 at "terskelen ikke bør settes for høyt", og at det ellers må tas grep dersom selvsensur blir et systemisk problem. Etter Politidirektoratets vurdering må imidlertid poenget være å unngå å komme dit at selvsensur blir et systemisk problem, slik at man setter inn tiltak *før* det skjer.

Arbeidsmiljøloven pålegger arbeidsgivere å sørge for et "fullt forsvarlig arbeidsmiljø" for sine ansatte. Selv om det kan forventes at politiets arbeid medfører delvis stor risiko, gjelder arbeidsmiljølovens krav om fullt forsvarlig arbeidsmiljø også for politiets ansatte. Det innebærer at arbeidsgiver må legge opp til en organisering og gjennomføring av arbeidet som sikrer at ansatte ikke utsettes for uheldige fysiske og psykiske belastninger. Virksomheten må derfor jobbe målrettet for å forebygge, håndtere og redusere konsekvensene av voldhendelser og trusler som kan oppstå når politiet løser sine samfunnsoppgaver. På bakgrunn av en økende opplevelse av vold og trusler jobber Politidirektoratet som arbeidsgiver med dette temaet som en prioritert oppgave. En arbeidsgruppe som involverer fagforeningene og vernetjenesten har over lengre tid jobbet med å identifisere og innføre tiltak som skal styrke forebygging, håndtering og oppfølging av hendelser når disse skjer, herunder f.eks. i tjeneste i arresten eller ved patruljetjeneste.

Til forslag om videreføring av praksis for skjerming i møte med publikum

Utvalget uttaler på s. 164 at "de ansatte i politiet" i dag har adgang til å oppgi tjenestenummer fremfor navn i møte med publikum, jf. politiloven § 20 sjette ledd annet punktum, og foreslår ingen lovendringer i den forbindelse.

Det er uklart for Politidirektoratet om utvalget med dette forutsetter at bestemmelsen gjelder for alle ansatte i politiet eller om dette knytter seg til en forutsetning om publikumskontakt med polititjenestepersoner. Politidirektoratet bemerker at bestemmelsen kun gjelder for personer som full eller begrenset politimyndighet.

³ Skrives også "doxing".

PU har påpekt at det er sivilt ansatte som også har direkte publikumskontakt, og som på lik linje med polititjenestepersoner vil kunne ha behov for skjerming i publikumsmøtene. Vi viser til PUs uttalelse.

Til forslag til ny pl. § 29 b tredje ledd – skjerming av særskilte ansatte i politiet

Utvalget foreslår at Kongen gis adgang til å gi regler som åpner for at særskilte ansatte i politiet kan benytte tjenestenummer fremfor navn på generelt grunnlag når det er "påkrevd" av hensyn til de ansattes sikkerhet, politiets operative virksomhet eller politiets metodebruk, jf. forslag til ny pl. § 29 b tredje ledd. Det vises til at særskilte ansatte i politiet vil ha et generelt behov for å være skjermet. Dette behovet kan både være begrunnet i hensynet til liv og helse og i hensynet til effektivitet og metodebruk, og må vurderes ut fra risikoen ved arbeidets art og karakter. Utvalget viser for eksempel til at ansatte som jobber opp mot organiserte kriminelle miljøer med voldspotensial, som utgjør en konstant trussel, vil ha et generelt behov for vern. Av ansatte som vil ha et behov for generelt vern trekker utvalget frem spanere, undercover-agenter, informantbehandlere og personer som er ansvarlige for å montere eller betjene teknisk utstyr som brukes til ulike typer informasjonsinnhenting, samt ansatte i Beredskapstroppen som grupper av ansatte som vil ha et generelt behov for skjerming.

Politidirektoratet er enig med utvalget i at det er behov for en adgang til generelt å skjerme ansatte som er særlig utsatte. Flere politidistrikter har i sine høringsinnspill pekt på et behov for generell skjerming av særlig utsatte grupper ansatte, og stiller seg sammen med Kripos positive til at det foreslås regler som gir mulighet for en generell skjerming. At det nå foreslås en hjemmel for å gi regler om generell skjerming for slike grupper er slik vi ser det både riktig og nødvendig ut ifra dagens kriminalitets- og trusselbilde. Avgjørende er likevel hvordan disse reglene blir utformet og praktisert.

Politidirektoratet har merket seg at utvalget legger opp til at begrepet "påkrevd" i pl. § 29 b tredje ledd er ment å sette en høyere terskel for skjerming enn det kravet om "tungtveiende grunner" etter bestemmelsens første ledd gjør. Vi viser til utvalgets redegjørelse for vilkåret i punkt 17.4.1.5 og deres merknader til den enkelte bestemmelse. Etter direktoratets syn er de særskilte ansatte med et generelt behov for skjerming tjenestepersoner som regelmessig vil oppfylle kravet om "tungtveiende grunner" etter forslagene til ny pl. § 29 b og c første ledd i politiloven og ny strpl. § 230 a første ledd, og som dermed har behov for identitetsskjerming. Vi kan ikke se at det redegjøres for hvorfor utvalget forutsetter en høyere terskel for adgangen til å skjerme ansatte som vurderes å være særlig utsatt, eller som av polititaktiske hensyn har et generelt behov for skjerming, enn det som vil gjelde for de ansatte der behovet oppstår i den enkelte sak.

Vi forstår begrepet "særskilte ansatte" som ikke å begrense seg til kun *grupper* av ansatte som man kan identifisere at *på gruppenivå eller som fagmiljø* har et særlig behov for skjerming av hensyn til sikkerhet, den operative virksomheten og/eller metodevern. Mens enkelte distrikter har større fagmiljøer innenfor ulike felt, har flere, og særlig mindre distrikter, en mindre grad av spesialiserte ressurser. Ansatte i distriktene vil kunne ha de samme arbeidsoppgavene som tjenestepersoner som i større distrikter tilhører spesielle fagmiljøer eller grupper som har et generelt behov for skjerming, og derfor selv ha et tilsvarende generelt skjermingsbehov. Ansatte i distriktene vil også kunne utføre ulike spesialoppdrag der oppgavene ellers ville vært utført av nasjonale bistandsressurser og spesialistmiljøer, men der slike ressurser ikke er tilgjengelige for distriktet. Det kan tidvis være mer utfordrende å identifisere den enkeltes behov for generell skjerming ut ifra et utgangspunkt om tilhørighet i et spesielt fagmiljø eller en enhet. Generell skjerming vil imidlertid være et viktig og nødvendig tiltak for at den

ansatte kan fortsette i sin rolle. Avgjørende for adgangen til generell skjerming må derfor ikke kun være hvorvidt den enkelte ansatte kan knyttes til et spesielt fagmiljø eller enhet i politiet, men også hvilke *oppgaver* den enkelte ansatte har som skaper et generelt behov for skjerming utover den konkrete sak.

Ettersom innholdet i forslag til pl. § 29 b første ledd har en tilsvarende bestemmelse for straffesaksdokumenter i forslag til ny strpl. § 230 a, kan det skape tvil om den generelle skjermingsadgangen etter pl. § 29 b tredje ledd også er ment å gjelde i straffesak. Dette kan med fordel tydeliggjøres, eksempelvis ved at det i strpl. § 230 a gis en henvisning til pl. § 29 b tredje ledd eller at den generelle skjermingsadgangen for særskilte grupper ansatte på annet vis får oppheng også i straffeprosessloven. Det kan også ut ifra ordlyden og bestemmelsenes overskrifter fremstå uklart hvorvidt adgangen til generell skjerming også gjelder for vedtak, da bruk av tjenestenummer i vedtak er selvstendig regulert i ny pl. § 29 c. Selv om forarbeidene vil gi svar på spørsmålene, bør det etter vårt syn fremgå tydelig av lovteksten.

I tillegg til de gruppene av politiansatte som utvalget selv har nevnt, trekker politidistriktene blant annet frem tjenestepersoner som arbeider med skjulte etterforskningsmetoder, i trusselgrupper, risikoperson-/psykiatrigrupper og ulike forvaltningsfunksjoner, samt i namsmyndigheten og ansatte som arbeider med inndragning i møte med grov profittmotivert kriminalitet som ansatte som er særlig utsatt og har et særlig skjermingsbehov. *Oslo politidistrikt* uttaler følgende om grupper av personell som har et særlig beskyttelsesbehov:

"For enkelte kategorier av personell vil det foreligge særlige beskyttelsesbehov i forhold til skjerming av identitet. Dette vil eksempelvis gjelde de Nasjonale beredskaps- og bistandsressursene som blant annet har oppgaver med bekjempelse av terrorisme, bistand i oppdrag relatert til statssikkerhet, til sikring av sensitive objekter, samt opprettholdelse av innsatsevnen og beredskap generelt. Det er særlig nærliggende at bekjentgjøring av identiteten til dette personellet er undergitt kartlegging av kriminelle og etterretningsorganisasjoner for å utsette dette personellet på et tidspunkt for represalier, egen informasjonsinnhenting mv. Det er også andre kategorier personell i politidistriktet som har særlige beskyttelsesbehov med noe ulikeartet begrunnelse".

Politidirektoratet er enig i utvalgets forutsetning om at ansatte som jobber mot organiserte kriminelle miljøer, UC-agenter, spanere, informantbehandlere og personer som er ansvarlige for å montere eller betjene teknisk utstyr som brukes til ulike typer informasjonsinnhenting samt Beredskapstroppen har behov for generell skjerming. I tillegg mener direktoratet at ansatte som arbeider med skjult etterforskning og etterretning, politidistriktenes trusselgrupper, samt politiets revisorer som jobber mot organisert kriminalitet, har behov for generell skjerming.

Direktoratet ser at ansatte i politiets forvaltningsfunksjoner, deriblant sivilt ansatte i PU, og namsmyndigheten vil kunne ha oppgaver som gjør at de i enkelte saker vil kunne ha behov for skjerming. For disse mener vi at behovet vil være ivaretatt gjennom en adgang til skjerming i den enkelte sak.

Til forslag til ny pl. §§ 29 b første ledd, 29 c første ledd og strpl. § 230a første ledd – bruk av tjenestenummer i vedtak og i rapporter og andre dokumenter i og utenfor straffesak

I tråd med utvalgets utgangspunkt om åpenhet om identiteten til ansatte i politiet, foreslår utvalget at utgangspunktet for rapporter og andre saksdokumenter både i og utenfor straffesak, samt for skriftlige vedtak politiansatte treffer, bør være at den politiansattes navn fremgår av dokumentet. Samtidig ser utvalget at det av hensyn til liv og helse, og av polititaktiske hensyn, kan oppstå behov for skjerming av identiteten til politiansatte der navn står oppført i vedtak, rapporter og andre dokumenter, og foreslår at politiansatte gis adgang til å erstatte navn med tjenestenummer i den konkrete sak dersom "tungtveiende grunner" taler for det og det anses "forsvarlig", jf. utvalgets forslag til ny §§ 29 b og c i politiloven og ny strpl. § 230 a første ledd. Adgangen til identitetsskjerming gjelder således for alle stillingskategorier i politiet - og ikke bare ansatte med alminnelig eller begrenset politimyndighet. Politidirektoratet er enig i at skjermingsadgangen bør gjelde for alle stillingskategorier.⁴ At reguleringen er plassert i politiloven kan oppleves som fremmed for sivilt ansatte som vanligvis forholder seg til annet lovverk, eksempelvis forvaltningsloven eller lover som regulerer sivil rettspleie. Det bør fremgå klart av proposisjonen at også namsmannen omfattes.

Rapporter og andre saksdokumenter

Adgangen til bruk av tjenestenummer etter pl. § 29 b første ledd og strpl. § 230 a første ledd gjelder for "rapporter og andre saksdokumenter" som utarbeides av ansatte i politiet. For at skjermingsadgangen etter bestemmelsene skal få den ønskede virkning bør dokumentbegrepet, og virkeområdet for bestemmelsene, være teknologinøytralt slik at alle dokumenter i en sak omfattes uavhengig av dokumentets format. Dette vil innebære at eksempelvis lydopptak fra avhør, lydlogg, PO-logg og videoopptak også vil omfattes av skjermingsadgangen. En slik forståelse vil være i samsvar med dokumentbegrepet i offentleglova § 4, og bør etter direktoratets syn fremgå direkte av lovteksten eller av proposisjonen.

Vilkår for å erstatte navn med tjenestenummer

Flere av innspillene fra etaten gir uttrykk for at terskelen for skjerming etter utvalgets forslag er for høy og at hva som ligger i vilkårene, samt vektingen av relevante momenter, bør vurderes nærmere presisert. I tillegg er det fremhevet at det er viktig å følge utviklingen tett for å vurdere behovet for ytterligere skjerming i fremtiden. Flere politidistrikter opplyser om en økende trend i trusler og hets mot ansatte.

Politidirektoratet stiller seg positiv til at det gis en adgang til skjerming i den konkrete sak, men er enig i at terskelen for skjerming som utvalget synes å legge til grunn er for høy, og at det bør ses nærmere på vilkårene for skjerming og hvordan disse skal forstås.

Kravene om at det må foreligge "tungtveiende grunner" for å erstatte navn med tjenestenummer og at det må anses "forsvarlig", er felles for de tre bestemmelsenes første ledd i henholdsvis pl. §§ 29 b og c, og strpl. § 230 a første ledd. Hva som ligger i vilkårene er omtalt i utredningens kapittel 17.4 om regler om skjerming og i utvalgets merknader til de enkelte bestemmelsene⁵. Om vilkåret "tungtveiende grunner" er det blant annet uttalt at terskelen for skjerming skal være høy og at skjerming bare skal kunne skje om det er grunn til å frykte at den ansatte eller dennes nærmeste vil utsettes for voldelige reaksjoner, trusler, grov sjikane eller utilbørlig press hvis navnet blir kjent. Alvoret av konsekvensene og sannsynligheten for at de inntreffer vil være relevant i vurderingen. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig med en generell mulighet eller subjektiv

⁴ NOU 2024: 5 *Maktens ansikt* punkt 17.4.1.3 s. 165, høyre spalte.

⁵ NOU 2024: 5 *Maktens ansikt*, kapittel 19, s. 183 flg.

frykt, men kreves konkrete holdepunkter i den enkelte sak. Dette kan eksempelvis være omstendigheter ved saken eller historikken til den eller de som vil få innsyn i dokumentet, for eksempel at det er fremsatt trusler eller utøvd vold i forbindelse med den aktuelle saken, at vedkommende tidligere er dømt for vold og/eller trusler mot offentlig tjenesteperson eller at vedkommende har tilknytning til organiserte kriminelle nettverk med voldspotensial. Tungtveiende grunner vil også kunne foreligge dersom hensynet til politimetoders effektivitet og politiets operative virksomhet tilsier bruk av tjenestenummer, jf. merknadene til ny strpl. § 230 a første ledd annet punktum.

Utvalget viser på s. 165 til at kravet om "tungtveiende grunner" er inspirert av formuleringen i Forvaltningslovutvalgets forslag til ny forvaltningslov § 47. Om hva som ligger i kravet om at "tungtveiende grunner" må tale mot at det opplyses om saksbehandlers navn, uttaler Forvaltningsutvalget følgende i NOU 2019: 5 s. 604:

"Det kan for eksempel være grunn til å frykte at saksbehandleren vil utsettes for voldelige reaksjoner, grove trusler, grov sjikane eller utilbørlig press hvis navnet fremgikk av vedtaket. Indikasjoner på dette kan for eksempel være at parten har et alvorlig kriminelt rulleblad som omfatter vold og trusler, at parten har fremsatt alvorlige trusler i saken eller ellers har en "profil" som gjør anonymitet nødvendig for å ivareta hensyn til liv og helse".

Etter Politidirektoratets syn synes ID-skjermingsutvalget i sin redegjørelse av vilkåret "tungtveiende grunner" å legge til grunn en høyere terskel for skjerming enn det Forvaltningslovutvalget gjør i sitt forslag. Eksempelvis vil det etter ID-skjermingsutvalgets forslag måtte foreligge konkrete holdepunkter i den enkelte sak, mens det etter forslaget til ny forvaltningslov § 47 er tilstrekkelig at det er "grunn til å frykte" at den ansatte kan utsettes for uønskede handlinger eller press. Eksempelene de to utvalgene gir på henholdsvis holdepunkter og indikasjoner, synes også å være ulike hva gjelder alvorlighetsgrad. Terskelen synes følgelig å være høyere etter foreslåtte skjermingsregler for politiansatte enn det som legges til grunn i forslaget til ny forvaltningslov, som i større grad synes å ivareta hensynet til ansattes sikkerhet og arbeidsmiljø uten at man har lagt til grunn at dette i for stor grad går på bekostning av hensynet til åpenhet, kontroll og kontradiksjon.

Oslo politidistrikt mener at utvalgets forslag synes å sette en for høy terskel for skjerming. Distriktet begrunner synet med at trusselbildet og risikobildet er større for de ansattes egensikkerhet enn det utvalget legger til grunn. Oslo politidistrikt foreslår følgende alternative lovtekst:

"Dersom det er grunn til å frykte at den ansatte eller dennes nærmeste vil utsettes for voldelige reaksjoner, trusler, grov sjikane eller utilbørlig press hvis navnet blir kjent, eller andre tungtveiende grunner tilsier det, kan den ansatte benytte tjenestenummer i stedet for navn".

Formuleringen vil etter distriktets syn senke terskelen for skjerming samtidig som kriteriene i større grad vil fremgå direkte av lovteksten fremfor å utledes av forarbeidene.

Politidirektoratet er enig i Oslo politidistrikts vurderinger og stiller seg bak distriktets forslag til ordlyd. Sentralt står at bestemmelsen må utgjøre en reell og effektiv skjermingsadgang, og at terskelen utformes slik at den i tilstrekkelig grad dekker behovet for skjerming i tråd med den kontinuerlige kriminalitets- og trusselutviklingen. Oslo politidistrikts forslag synes også å legge til grunn en terskel som er mer i samsvar med det Forvaltningslovutvalget har lagt til grunn for skjerming, samt terskelen som

legges til grunn ved å erstatte vilkåret "kan være fare" med "grunn til å frykte" i endringene som foreslås for strpl. § 130 a, som begge har til formål å beskytte mot uønskede og alvorlige handlinger⁶. Distriktets forslag ivaretar i større grad de ansattes sikkerhet og tar høyde for uforutsigbare situasjoner der trusselbildet eskalerer uventet i den hverdagen politiet i dag står i. Samtidig legger denne ordlyden opp til at det fremdeles skal være viss terskel for identitetsskjerming, som ivaretar hensynet til åpenhet og kontroll. Slik vi ser det, balanserer forslaget de grunnleggende hensynene som gjør seg gjeldende på en god måte, og er i tråd med det handlingsrommet EMK gir for identitetsskjerming.

Etter utvalgets forslag må det også "anses forsvarlig" å erstatte navn med tjenestenummer. Hvorvidt det anses forsvarlig, beror på en avveining av hensynet til åpenhet og kontroll mot konsekvensene av at det gis innsyn i den ansattes navn. Forsvarlighetskravet er et utslag av EMK art. 6, og er etter vårt syn et nødvendig vilkår for å ivareta hensynet til rettssikkerhet og kontradiksjon. Vi mener derfor at Oslo politidistrikts forslag må suppleres med forsvarlighetskravet.

Dersom utvalgets forslag implementeres, mener Politidirektoratet at det er grunn til å se nærmere på hvilke momenter som skal inngå i vurderingen av hvorvidt det foreligger "tungtveiende grunner" for skjerming og hvorvidt disse momentene bør fremgå direkte av ordlyden. I proposisjonen bør det redegjøres mer for hva som ligger i vilkåret, og man bør gå lengre i å klargjøre hvilke momenter det skal ses hen til i vurderingen og hvordan momentene skal vektas. Det vil etter Politidirektoratets syn kunne oppstå tilfeller som skaper behov for skjerming, men som ikke synes å ville omfattes, eller som det er uklart om vil omfattes, av vilkåret slik det nå er utformet og er ment å forstås. Dette kan eksempelvis være tilfeller der det er store økonomiske interesser i saken eller saken er knyttet til alvorlig økonomisk kriminalitet, saker der den politiansatte er utsatt for sjikane og hets, hensynsløs atferd eller andre uønskede hendelser som ikke kvalifiserer som vold og trusler. Det vil også kunne oppstå tilfeller der flere hendelser samlet sett kan gi et behov for skjerming.

Direktoratet er enig med utvalget i at adgangen til skjerming ikke bør avhenge av om en ansatt i politiet skriver rapport i straffesak eller blir avhørt i et politiavhør. Våre merknader vil derfor være tilsvarende for forslaget til strpl. § 234 a annet ledd der utvalget foreslår at retten, etter begjæring fra politimesteren ved kjennelse, kan bestemme anonym vitneførsel ved politiavhør av en ansatt i politiet dersom tungtveiende grunner taler for det og det anses forsvarlig.⁷

Beslutningskompetanse

Utvalget foreslår at kompetansen til å beslutte bruk av tjenestenummer etter pl. § 29 b og c første ledd legges hos den ansattes overordnede. Utvalget uttaler at den enkelte virksomhet bør ha en viss frihet ved plasseringen av beslutningskompetansen, men det forutsettes at kompetansen legges på et forsvarlig nivå.

Sør-Øst politidistrikt mener at en frihet for virksomhetene til selv å plassere beslutningskompetansen vil kunne føre til ulik praksis både innad i politidistriktet og mellom politidistrikter. Distriktet mener det bør gis nærmere føringer for hva man mener vil være et forsvarlig nivå, herunder vurdere om det er grunn til å skille mellom

⁶ Se utvalgets forslag til endringer i strpl. § 130 a, pkt. 17.4.1.9, s. 171 venstre spalte, midten. Utvalget legger her til grunn at også mer subtile trusler i form av for eksempel blomster på døren, at biler med tilknytning til den mistenkte kjører i nabolaget eller at vitnet fotfølges, også vil kunne gi grunnlag for å iverksette anonym vitneførsel i retten.

⁷ NOU 2024: 5 *Maktens ansikt*, pkt. 17.4.1.6 *I politiavhør*, s. 168 flg.

beslutningsnivået for bruk av tjenestenummer i henholdsvis rapporter og dokumenter, og i forvaltningsvedtak. Politidirektoratet er enig med Sør-Øst politidistrikt at det bør være en enhetlig praksis i politiet for hvor beslutningskompetansen skal ligge.

Oslo politidistrikt viser til at det ved utøvelse av politioppgaver i førstelinjen vil den ansattes overordnede ofte være involvert i det samme arbeidet som sin underordnede. Det er et sterkt samhold mellom politiansatte, og felles opplevelser og intern lojalitet vil kunne gjøre det utfordrende å foreta objektive vurderinger. Distriktet vurderer det som hensiktsmessig at beslutningskompetansen ligger i linjeledelsen, men mener det bør vurderes om beslutningskompetansen bør ligge på en høyere nivå for i større grad å ivareta objektivitetshensyn.

Politidirektoratet er enig i at objektivitetshensyn ivaretas når beslutningen om skjerming tas. Etter direktoratets syn er det avgjørende for hvor beslutningskompetansen bør ligge at det vil være en reell adgang til å skjerme på kort tid og når behovet oppstår, også der det aktuelle dokumentet utarbeides om natten eller på andre tidspunkt der den overordnede ikke er tilgjengelig. Av hensyn til tilgjengelighet og objektivitet, foreslår direktoratet at beslutningskompetansen skal kunne legges til jourhavende jurist eller leder i operasjonssentralen. Alternativt bør kompetansen ligge til politimesterbakvakten. Lovteksten bør derfor åpne for en adgang til å delegere beslutningsmyndigheten.

For bruk av tjenestenummer i rapporter og andre saksdokumenter i straffesak foreslås beslutningsmyndigheten i ny strpl. § 230 a lagt til "politimesteren eller visepolitimesteren".

Oslo, Sør-Øst og Øst politidistrikter mener at det bør vurderes å delegere ansvaret fra politimester og visepolitimester. De viser til at behovet for å kunne delegere denne kompetansen er stor i de større distriktene. Som Sør-Øst politidistrikt viser til, kan vil det i praksis kunne oppstå situasjoner hvor det er behov for en rask beslutning om bruk av tjenestenummer i et saksdokument i en straffesak samtidig som etterforskningsmessige hensyn kan tilsa at nedtegning av rapporter eller andre saksdokumenter ikke kan utstå til politimester eller visepolitimester er tilgjengelig. Distriktet mener det bør utredes om det bør gi tilsvarende delegeringsadgang som etter strpl. § 216 d annet ledd der myndigheten er lagt til fast stedfortreder ved politimesterens fravær og ved politimesternes beslutning til andre av påtalemyndighetens tjenestemenn i ledende stillinger etter skriftlig samtykke fra førstestatsadvokaten.

Tilsvarende som for beslutningskompetansen etter ny pl. § 29 b og c mener Politidirektoratet at det også her er avgjørende at beslutningen om skjerming kan tas på det tidspunktet behovet oppstår uavhengig av tid og sted for utarbeidelse av dokumentet. Vi mener også her at beslutningskompetansen skal kunne legges til jourhavende jurist eller leder i operasjonssentralen, jf. over. Lovteksten bør derfor åpne tilsvarende for en delegeringsadgang.

Nedtegnelse av beslutning om bruk av tjenestenummer

Utvalget foreslår at beslutninger om bruk av tjenestenummer nedtegnes skriftlig i internt notat. Politidirektoratet stiller seg positiv til at beslutninger om skjerming nedfelles skriftlig for å sikre notoritet og mulighetene for etterprøvbarehet rundt beslutningene.

Til påtaleinstruksen § 34-6 a – skjerming i Spesialenhetens saker

Utvalget foreslår at det i ny bestemmelse i påtaleinstruksen § 34-6 a første ledd presiseres at beslutninger om identitetsskjerming tatt i medhold av forslag til ny pl. § 29 b tredje ledd, strpl. §§ 230 a eller 234 a også bør gjelde i Spesialenhetens etterforskning, med mindre Sjefen for Spesialenheten beslutter at det ikke er forsvarlig av hensyn til

fornærmedes eller etterlattes rettigheter. Det bør også kunne besluttes bruk av tjenestenummer i stedet for navn der politiansatte forklarer seg for Spesialenheten, ikke bare som vitner, men også som mistenkt, der tungtveiende grunner tilsier det og det anses forsvarlig, jf. forslag til ny bestemmelse i pi. § 34-6 a annet ledd.

Politidirektoratet er enig med utvalget i at det for ansatte som har skjermet identitet etter pl. § 29 b tredje ledd og strpl. §§ 230 a eller 234 a også bør være skjermet i saker for Spesialenheten. Uten en adgang til skjerming også ved saker for Spesialenheten, vil man risikere at skjermingsadgangen uthules ved at mistenkte i straffesaker benytter anmeldelse til Spesialenheten som et verktøy til å få tilgang til opplysninger om den ansattes identitet. Utgangspunktet må derfor være at i tilfeller der en ansatt er generelt skjermet etter pl. § 29 b tredje ledd eller skjermet identitet er besluttet i straffesaken anmeldelsen til Spesialenheten springer ut av, skal identiteten også være skjermet i Spesialenhetens sak. Knytningen mellom identitetsnummer og navn legger vi imidlertid til grunn at vil opplyses for Spesialenheten i den enkelte sak.

Til forslag til endringer i strpl. § 130 a – anonym vitneførsel i retten

Utvalget foreslår at adgangen til anonym vitneførsel ved iretteføring av straffesaker etter strpl. § 130 a utvides noe. Utvalget foreslår at dagens oppregning av straffebestemmelser som gir adgang til anonym vitneførsel tas ut av bestemmelsen, slik at fokuset legges på hvilken fare et vitne utsettes for fremfor hvilket straffbart forhold saken gjelder.

Politidirektoratet er enig med utvalget i at det er hvilken fare vitnet utsettes for, og ikke hvilken bestemmelse i straffeloven tiltalen gjelder, som bør være avgjørende for bruken av anonym vitneførsel. Som utvalget selv viser til, vil faren et vitne utsettes for kunne være like alvorlig uavhengig av alvorlighetsgraden på det straffbare forholdet i saken. I likhet med Øst, Sør-Øst og Oslo politidistrikter støtter vi at oppregningen av straffebestemmelser som kan gi grunnlag for bruk av anonym vitneførsel tas ut av strpl. § 130 a, og at vilkåret heller knytter seg til risikoen det vil innebære for vitnet å oppgi navn. *Oslo politidistrikt* gir uttrykk for at endringen også vil være viktig av hensyn til politiets valg av metode og personell, samt for andre vitner enn politiansatte. Distriktet viser til dagens utforming også har vært til hinder for bruk av visse skjulte etterforskningsmetoder i alvorlige saker som ikke har vært omfattet av dagens oppregning da politiet har behov for å gjenbruke personell som dermed ikke kan eksponeres i retten. For å hindre eksponering, har distriktet tatt andre etterforskningskritt eller benyttet mindre trenet personell. Endringen vil også være viktig for andre vitner der flere enn tidligere vegrer seg for å vitne, eksempelvis i saker med tilknytning til ungdomsgjenger der risikoen for represalier fremstår som reell.

Utvalget foreslår også å erstatte vilkåret "kan være fare" med "grunn til å frykte", og dermed senke terskelen for anonym vitneførsel noe, slik at bestemmelsen, som i dag er lite brukt, i større grad kan brukes som ledd i skjerming av de ansatte. *Sør-Øst og Oslo politidistrikter* stiller seg begge positive at terskelen senkes. Det gjør også direktoratet. Vi bemerker imidlertid at bestemmelsen *etter ordlyden* kan forstås som å legge til grunn en tilsvarende standard som nåværende ordlyd. At terskelen er forutsatt endret med ny ordlyd, bør fremgå tydeligere av proposisjonen.

Endringer i strpl. § 130 a første ledd bokstav b og tredje ledd bokstav c

Utvalget forslår også en generell utforming av første ledd bokstav b, samtidig som det åpnes for en videre adgang til å skjerme identitet ut fra politiets forebyggende eller operative virksomhet. Det innføres også et nytt alternativ i bestemmelsens tredje ledd bokstav c der det inntas en adgang for ansatte i politiet og kriminalomsorgen til å oppgi

tjenestenummer i stedet for navn, som kan kombineres med ett eller flere av de øvrige alternativene.

Oslo og Sør-Øst politidistrikter støtter forslag til ny bokstav b. Distriktene fremhever at endringene fremstår nødvendige av hensyn til politiets operative virksomhet og bruk av skjulte etterforskningsmetoder. Oslo politidistrikt stiller seg også positiv til forslaget om å erstatte navn med tjenestenummer etter nytt alternativ i tredje ledd bokstav c, og viser til at det vil være avgjørende at tiltaket kan gjøres i kombinasjon med øvrige tiltak for å oppnå full skjerming av den ansattes identitet og utseende. Direktoratet støtter distriktenes merknader.

Beslutningskompetanse

Etter utvalgets forslag vil retten ved kjennelse kunne bestemme anonym vitneførsel etter begjæring fra statsadvokaten. *Oslo politidistrikt* tar til orde for at kompetansen til å begjære anonym vitneførsel bør legges til politimester eller visepolitimester fremfor hos statsadvokaten, av hensyn til en enklere og mer praktisk prosess. Det vil være påtaleansvarlig eller den som skal aktorere saken som vil kjenne saken best, og dermed vil være nærmest til å vurdere behovet og vilkårene for anonym vitneførsel. Legalitetskontrollen vil også være godt ivaretatt da begjæringen vurderes av domstolen og det vil oppnevnes advokat etter strpl. § 100 a. Direktoratet er enig med distriktet.

Hensynet til helhetlig regelverk – domstoloven

For at identitetsskjerming skal kunne gjennomføres effektivt og få ønsket virkning, er det avgjørende med et helhetlig og harmonisert regelverk. Ved skjerming i forbindelse med rettsmøter og hovedforhandling, vil domstolovens regler være relevante. Det vil da være en forutsetning at reglene i domstoloven er i tråd med reglene om identitetsskjerming etter straffeprosessloven.

Forsalgene om bruk av tjenestenummer i stedet for navn innebærer at praksiser som har utviklet seg for å skjerme identiteten til spanere mv., f.eks. ved at lederen skriver under på rapporten eller vitner i retten, avløses av at den ansattes tjenestenummer skal fremgå. Det vil kunne gi bedre kontroll, og det vil i noen tilfeller kunne gi retten bedre mulighet til å opplyse saken. Det kan imidlertid skape utfordringer ved vitneavgivelse i retten; det hjelper ikke at man kan oppgi tjenestenummer ved behov for skjerming, når man ellers kan identifiseres ut fra ansikt.

Oslo politidistrikt har i sitt høringssvar understreket viktigheten av nettopp dette, og er av den oppfatning at det i forbindelse med endringsforslagene som fremmes av utvalget samtidig bør ses nærmere på domstolovens regler. Det vises blant annet til utfordringer knyttet til bruk av anonym vitneførsel og lukkede dører, samt til bruk av mobiltelefon til skjult taking av bilder, film og opptak under rettsmøter der disse senere spres i sosiale medier. Vi viser til Oslo politidistrikts høringsinnspill s. 3 følgende, og støtter distriktets vurderinger.

Til forslag til ny strpl. § 242 tredje ledd, § 264 sjette ledd og 264 a femte ledd – anonym vitneførsel – rett til innsyn

Utvalget foreslår regler som begrenser adgangen til innsyn i opplysninger som kan føre til at den ansattes identitet blir kjent. I forslag til ny strpl. §§ 242 tredje ledd, 264 sjette ledd og 264 a femte ledd foreslår utvalget regler som innebærer at kretsen av personer som kan nektes innsyn i den enkelte straffesak utvides slik at identiteten til anonyme vitner skjermes mot berørte parter. Reglene skal sikre en helhetlig og systematisk regulering av bruk av tjenestenummer der det er besluttet bruk av tjenestenummer etter strpl. § 230 a eller pl. § 29 b tredje ledd.

Utvalget legger til grunn at det må bero på en feil at strpl. § 242 tredje ledd i dag ikke gjør unntak for etterlatte i lovbestemt rekkefølge. Oslo politidistrikt er enige i utvalgets vurdering, men påpeker at tilsvarende også vil gjelde § 242 a. Selv om tematikken er noe annerledes, viser distriktet til at formålet likevel må være det samme, nemlig at kretsen av personer som ikke kan gis innsyn også for denne bestemmelsen må omfatte samtlige parter i straffesaken, herunder også fornærmede, etterlatte og bistandsadvokat. Ordlyden bør etter distriktets syn være den samme i hhv. §§ 242, 264 og 264 a. Det vises blant annet til at det ikke kun er den mistenkte som potensielt kan utgjøre en trussel, men også andre parter i saken. Politidirektoratet støtter Oslo politidistrikts syn.

Innsyn i ansattlister og behov for taushetspliktbestemmelser

Utvalget har avgrenset mot å vurdere "forholdet mellom politiregisterloven og offentleglova" for så vidt gjelder innsynskrav i ansattlister. Det vil si at de ikke tar stilling til om ansattlister omfattes av taushetsplikt etter politiregisterloven § 23 andre ledd (s. 55). Utvalget peker likevel på at det kan være behov for å unnta navn på f.eks. spanere, agenter, informantbehandlere eller teknisk personell etter politiregisterloven § 23 andre ledd (s. 57).

Spørsmålet om politiregisterloven § 23 andre ledd kan omfatte opplysninger som er behandlet til administrative formål er riktignok videre enn et spørsmål om identitetsskjerming. I en vurdering av behov for skjerming av identitet som "kan bidra til at ansatte i politiet settes i stand til å fylle sin rolle på beste måte", slik utvalgets mandat lyder, mener vi likevel at det kan være hensiktsmessig å berøre spørsmålet om ansattlister som er behandlet til administrative formål bør kunne omfattes av taushetsplikt. *PU* uttaler også at "spørsmålet om innsyn i lister over ansatte henger likevel veldig nært sammen med det temaet som utvalget har sett på, og vi mener at departementet bør se på dette i det videre arbeidet".

Behovet for å unnta lister over polititjenestepersoner knytter seg primært til at en liste med mange navn vil kunne brukes til å avsløre polititjenestepersoner som (det være seg tidligere, nå eller senere) deltar i skjulte operasjoner eller gjøre det lettere å finne fram til polititjenestepersoner med spesielle oppgaver som kan påvirkes eller overvåkes. Det er først og fremst hensynet til politiets etterforskning, operative arbeid og metoder mv. som gjør seg gjeldende, men polititjenestepersoner vil også kunne utsettes for straffbare handlinger i de kriminelles forsøk på å hindre politiets arbeid, ev. også ut fra hevnmotiv.

Departementet har i en klagesak etter offentleglova lagt til grunn at politiregisterloven § 23 andre ledd kun kommer til anvendelse for opplysninger som er behandlet til politimessig formål, slik at en liste over polititjenestepersoner som var behandlet til administrativt formål ikke var omfattet av taushetsplikt etter denne bestemmelsen. Departementet unntok imidlertid listen etter offl. § 24 tredje ledd, fordi innsyn ville kunne lette gjennomføring av straffbare handlinger.

Politidirektoratet mener at opplysninger som kan røpe politiets operasjoner eller metoder bør kunne unntas som taushetspliktig selv om opplysningene ikke er behandlet til politimessig formål, slik som f.eks. en sammenstilling av en liste fra personalsystemet som er krevd innsyn i etter offentleglova § 9.⁸

⁸ Tidligere bestemmelse om taushetsplikt i politiloven § 24 skilte ikke mellom behandlingsformål når det gjaldt unntak av hensyn til politiets arbeid. I merknaden til politiloven § 24 andre ledd i Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) fremgår: "Når annet ledd viser til «hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten», omfatter dette så vel opplysninger som er innhentet gjennom slik virksomhet, som andre opplysninger som vil skade denne, f.eks. informasjon om hvor spaning drives." Det uttales ingen forutsetninger om at opplysningene som kan røpe hvor spaning drives må være behandlet til et bestemt formål. Riktignok vil det som oftest være opplysninger som er behandlet til politimessig formål som etter sitt innhold kan skade politiets operative virksomhet mv. dersom det blir kjent, men det kan også være andre opplysninger.

Selv om unntak etter offentleglova § 24 tredje ledd ofte i praksis vil kunne ivareta behovet, er det ikke alltid bestemmelsen vil kunne benyttes der det er behov for å beskytte politiets metoder mv. Det er noe anstrengt å måtte gå innom risiko for at den enkelte kan bli utsatt for noe straffbart for å kunne sikre at metode mv. eller en konkret operasjon ikke avsløres. Det er også behov for det vernet som taushetsplikt kan gi.

Bevisforbud i retten gjelder ikke opplysninger som er unntatt etter offentleglova § 24 tredje ledd. En liste over personell i Beredskapstroppen vil da i prinsippet kunne kreves fremlagt selv om identiteten til det enkelte troppsmedlem er skjermet i retten. En liste ville kunne brukes til å finne fram til identiteten til den man har foran seg. Riktignok oppstilles det en taushetsplikt i utkastet til § 29 b femte ledd, der "den som blir kjent med identiteten til brukeren av et tjenestestenummer" plikter å bevare taushet om opplysninger som kan føre til at identiteten blir kjent. Slik vi forstår, vil en forutsetning for taushetsplikten da være at man kjenner til at det foreligger bruk av tjenestenummer for den aktuelle personen. Om det skulle være, ville det likevel være et spørsmål om en liste ville kunne unntas. Vi legger ellers til grunn at bestemmelsen også omfatter tilfeller der opplysninger om navn som er unntatt kan røpes ved at de fremgår andre steder, f.eks. der et dokument er utlevert fra en straffesak til en forvaltningssak.

Ettersom problemstillingen ikke bare vil gjelde navn, men også andre opplysninger behandlet til administrative formål, vil direktoratet komme tilbake til departementet om spørsmålet i en egen sak.

Med hilsen

Nicolay Bjertnæs Nakstad
Seksjonssjef

Rune Pedersen
Seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

Vest politidistrikt
Sør-Vest politidistrikt
Troms politidistrikt
Hovedverneombudet for politiet
Øst politidistrikt
Politiets utlendingsenhet
Nordland politidistrikt
Innlandet politidistrikt
Trøndelag politidistrikt
Kripos
Sør-Øst politidistrikt
Agder politidistrikt
Oslo politidistrikt

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:
24/83167 - 2

Vår referanse:

Sted, dato:
Bergen, 20. august 2024

Høringssvar - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Det vises til høringsbrev av 6. mai 2024, og tilleggsbrev til høring av 5. juli 2024.

I høringsbrevet understrekes det blant annet at stab HR/HMS bør involveres i hensikt å blant annet vurdere hvilket personell som kan være utsatt dersom identitet ikke skjermes, og om det har vært generell økning i omfang. Etter høringsrunde internt i Vest politidistrikt, der samtlige enheter har vært involvert, har vi fokusert på følgende:

Skjerming av identitet er et viktig tema for skjulte etterforskningsmiljøer. Kriminalitetsutvikling nasjonalt og internasjonalt har skapt behov for målrettet, nasjonal satsning mot kriminelle nettverk og organisert kriminalitet. POD og Riksadvokaten har gitt Fagutviklingsapparatet, ved faggruppene for skjult etterforskning, oppdrag med å utvikle nivåmodell for skjult etterforskning og instrukser/retningslinjer for flere, skjulte etterforskningsmetoder. Nivåmodellen ble nasjonalt vedtatt i desember 2023 og fører trolig til både profesjonalisering av skjult etterforskning og en viss økning i ressurser avsatt til formålet.

En av utfordringene de skjulte etterforskningsmiljøene møter i praksis, handler om mulighetene til å skjerme sine operatører for skjult innsats over tid. Ved hovedforhandlinger møter operatører som vitner, med eksponering av identitet/utseende som resultat. I de fleste distrikter/særorgan vil fortsatt begrenset ressurstilgang for skjult innsats være en realitet. Eksponering av slike ressurser er både hemmende og begrensende for skjult etterforskning, ettersom stadig mer ressurssterke, kriminelle aktører har "alt å tjene" på oppdatert kunnskap om hvem som er lokale utøvere av skjulte metoder. Ved påfølgende årvåkenhet kan kriminelle avsløre spanere og unngå at disse kommer tett på for adekvat bevissikring.

Vest pd mener at mulighetene for å skjerme denne type skjulte operatører i praksis er for tungvint og lite effektivt, også etter Id-skjermingsutvalgets forslag. Det er etter Vest pd sin mening liten grunn for at skjerming av profesjonelle spaningsressurser ikke skulle være regelen heller enn unntaket, og at det dermed bør bli lovregulert at slike ressurser vitner anonymt ved rettsmøter. En slik regulering kan knyttes opp mot POD sin vedtatte nivåmodell, der utøvere på nivå 2 (som i all hovedsak driver skjult innsats) og nivå 1 (utelukkende skjult innsats) blir skjermet mot eksponering under hovedforhandlinger.

Det informeres videre at stab HR/HMS ikke har innspill utover at det overstående støttes, men påpeker samtidig at skjermingsbehovet er noe som kan oppstå hos samtlige ansatte, og ikke bare ved spesialfunksjoner. På direkte spørsmål om HR opplever en økning av omfang når det gjelder trusler, opplyses det at det er en økende trend innen netthets blant annet på sosiale medier, men at det ikke er fanget opp en direkte økning i omfang av trusler mot spesielle grupper.

Fra Vest politidistrikt er det ingen ytterligere innspill til NOU 2024:5.

Med hilsen

Ane Kvaal

Visepolitimester

Saksbehandler:

Vidar Sætre

Sikkerhetsleder

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse:
24/1697

Vår referanse:
24/83167 - 23

Sted, dato:
Oslo, 19.09.2024

Høringssvar - NOU 2024:5 Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Vi viser til brev av 6. mai 2024 hvor dere ber om merknader til NOU 2024:5. Dere har særskilt bedt om merknader fra aktuelle miljøer i vårt politidistrikt som følger opp trusselutsatte ansatte, herunder trusselkoordinator og HR/HMS.

Vi har sendt høringsforslaget til ledergruppen i vårt politidistrikt. Dette gjelder også aktuelle miljøer som følger opp trusselutsatte ansatte. Vi har også hatt kontakt med fagorganisasjonene, som også har fått tilsendt høringsbrevet og muligheten til å svare i egen linje.

Mulighet for identitetsskjerming er viktig

Ut i fra tilbakemeldingen vi har fått er det et behov for å skjerme identiteten for enkelte av våre ansatte. Samtidig har vi forståelse for at det kan være utfordrende å finne det optimale balansepunktet mellom behovet for beskyttelse av våre ansatte samtidig som vi skal bevare publikums tillit til politiet.

Som utgangspunkt bør politiet tåle å stå i situasjoner som ikke nødvendigvis er optimale, men som likevel ikke er å anse som å være en trussel. Samtidig ser vi at det kan oppstå enkelte situasjoner som krever et dynamisk regelverk som kan gi et handlingsrom for bruk av skjerming ved behov. Vi har for eksempel ansatte som møter til hovedforhandlinger, men som opplever at for eksempel siktede tar kontakt på fritiden på den ansatte sin private telefon. Som et ledd i å unngå at slike situasjoner skjer, mener vi at arbeidsgiver må kunne sørge for at for eksempel telefonnummer og privatadresser fjernes fra alle oppslagsverk (internett og telefonkataloger).

Vi støtter lovforslaget

Vi har forståelse for lovutvalgets syn om at en hovedregel om identitetsskjerming vil favne langt bredere enn behovet tilsier. Vi slutter oss til utvalgets vurdering om at det likevel skal være en adgang til identitetsskjerming når tungtveiende grunner tilsier det og anses forsvarlig.

Samtidig presiserer vi at terskelen for "tungtveiende grunner" ikke legges for høyt, ettersom det er nødvendig med en reell adgang til identitetsskjerming og at

beslutningsmyndigheten legges nær utøverleddet. I kvalifiserte tvilstilfeller bør det være mulig å beslutte identitetsskjerming, da det er lett å åpne opp igjen dersom man senere kommer til at skjerming likevel ikke er nødvendig.

Med hilsen

Hans Vik
Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

Vest politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Sør-Vest politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Troms politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Hovedverneombudet for politiet

VS Høringsuttalelse fra vernetjenesten om ID-skjerming

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Øst politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Politiets utlendingsenhet

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Nordland politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Innlandet politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Agder politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Trøndelag politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Kripos

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Sør-Øst politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Oslo politidistrikt

Høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen - Agder politidistrikt

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
PED002

Vår referanse:
24/99851

Sted, dato:
Tromsø, 10. juli 2024

Innspill til høring - NOU 2024:5 - Maktens ansikt

Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Bakgrunn

Det vises til brev datert 5. Juli 2024 med ønske om at Politidistriktene skulle gi innspill på høringen knyttet til NOU 2024:5 – Maktens ansikt, med svarfrist satt til 15. august 2024.

Generelt

Troms Politidistrikt har behandlet saken i ledergruppen under ledermøte 11. sak 98, den 10. juni, 2024. Det kom mange innspill fra ledergruppen og Politiets fellesforbund ved Runar Fagerlund holdt også en gjennomgang om deres syn i saken.

Det er registret stort engasjement i Troms Politidistrikt, knyttet til denne NOU. Mange ansatte er opptatt av problemstillingen og dette adresserer den viktige debatten om et åpent politi, samtidig som en klarer å ivareta og sikkerheten for våre ansatte.

Dette handler om å kunne være en trygg og attraktiv arbeidsgiver som ivaretar sikkerheten på en god måte, samtidig som vi ønsker å være et åpent politi.

Innspill fra Politiets Fellesforbund sin undersøkelse i 2022

- 6 av 10 frykter at noe kan skje med dem eller familien etter arbeidstid, knyttet til jobben i Politiet
- 6 av 10 har mottatt trusler i arbeidstiden eller på fritiden, om at noe skal skje eller gjøres med dem selv eller deres familie.
- 3 av 10 har opplevd ubehageligheter etter arbeidstid, enten mot seg selv eller sin familie, som er antatt å ha med jobben i Politiet å gjøre.
- 7 av 10 har som følge av jobben som politiansatt, tatt forholdsregler med hensyn til sikkerheten, ut over det som er vanlig å gjøre.

- 15% har opplevd å bli hengt ut eller sjikanert på SoMe som følge av jobben i Politiet.
- 7,6% har forsøkt å fjerne innlegg i SoMe der de er nevnt eller hengt ut som Politiansatt.
- 6,4% har opplevd at noen har hentet ut opplysninger fra arbeidsgiver om dem som følge av en straffesak de har jobbet med.

Kilde er: Politiets fellesforbund sin undersøkelse blant 4500 medlemmer i februar 2022.

Politiets fellesforbund kommuniserer 3 grunnleggende hensyn som må balanseres ved utformingen av skjermingsreglene;

1. Manglende skjerming vil kunne påvirke om og hvordan tjenestepersonene er villig til å gripe inn i situasjoner, og på sikt også prege rekruttering til etaten.
2. Reglene om skjerming må utformes slik at de ikke medfølger en tidkrevende saksbehandling som vil stjele ressurser fra primæroppgavene.
3. Reglene må utformes slik at det ikke kan skape mistanke om at de benyttes til å hindre at tjenestepersonene holdes ansvarlige for eventuelle tjenestefeil.

Ledergruppen i Troms Politidistrikt berømmer Politiets fellesforbund sitt gode og metodiske tilnærming til et viktig tema for politietaten.

Innspill fra Troms Politidistrikt

Politimesternivået er tydelig på at dette er en svært viktig debatt. Den treffer et viktig krysningspunkt mellom åpenhet av myndighetsutøvelsen og sikkerhet for våre ansatte. Begge aspektene må ivaretas på en god måte.

Hovedregelen om at det er full åpenhet rundt myndighetsutøvelsen i det offentlige, jfr punk 17.2 står i kontrast til ansattes økende ønske om økt skjerming av identitet. Troms Politidistrikt har det siste året hatt flere ulike saker, hvor tjenestepersoner har følt seg utsatt for trussel relaterte handlinger som knyttets til myndighetsutøvelsen. Arbeidsgiver har vært nødt til å iverksette ulike tiltak for å trygge utvalgte ansatte som følge av dette.

Samfunnet og kriminalitetsbildet er i kontinuerlig endring. Derfor er det helt riktig å gjøre en metodisk tilnærming til regelverket, sett opp mot både trusselen og ønsket om et åpent Politi. Men, det må være balanse mellom behovet for skjerming og åpenhet i tjenesteutøvelsen. Åpenheten kan ikke gå på bekostning av sikkerheten til våre ansatte i et kriminalitetsbilde i endring.

Reglene og muligheten for å kunne skjerme de ansattes identitet må være tydelig og utformet på en slik måte at det kan saksbehandles raskt, i linjen og på en slik måte at arbeidsgivers holdes ansvarlig for beslutningen – og ikke den enkelte tjenesteperson / leder.

Tromsø, 10. juli 2024

På vegne av Troms Politidistrikt

Paul Davies

Avdelingsdirektør HR/HMS

Politidirektoratet

Deres referanse:

Vår referanse:

Sted, dato:
Oslo, 15.8.2024

Høringsuttalelse fra vernetjenesten ang. NOU 2024:5 Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen?

Bakgrunn

Det vises til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 17. april 2024 som gjelder ID-skjermingsutvalgets NOU 2024:5 "Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen?", samt brev fra Politidirektoratet av 6. mai 2024.

Hovedverneombudet i politiet har gjennomgått NOUen og kommer med noen betraktninger som har betydning for vårt fagområde; helse, miljø og sikkerhet.

Behandling

Utredningen ble sendt til alle hovedverneombudene i etaten, med oppfordring om å sende innspill til HVO for politiet. Vi har ikke mottatt innspill.

NOU

Vernetjenesten vil berømme ID-skjermingsutvalget for et meget grundig arbeid, der de har sørget for å belyse dagens situasjon, lovverk og andre lands praksis.

Vi merker oss enkelte konstruktive forslag i utredningen, som at enkelte funksjoner har behov for bedre skjerming og at man ønsker å legge til rette for det, blant annet ved å kunne bruke tjenestenummer istedenfor navn. Utvalget anbefaler at med dagens kriminalitetsbilde kan man ikke forsvare en innføring av en hovedregel om skjerming for alle ansatte i politiet, der man som hovedregel opptrer uten å oppgi navn, men identifiserer seg ved bruk av tjenestenummer, og der det bare på forespørsel og med henvisning til et begrunnet behov, eller i nærmere definerte situasjoner, gis opplysninger om den ansattes navn. Vi opplever at premissene er svært høye for at dette kan vurderes og brukes.

Dagens regelverk gir rom for skjerming av identitetsopplysninger både i straffesaksdokument og under domstolsbehandlingen. Reglene om anonym vitneførsel gir en viss adgang til å skjule vitnets identitet, men også her kreves det tungtveiende årsak.

Utvalget foreslår å lovfeste en hovedregel om at politiansatte har plikt til å oppgi navn ved utarbeidelse av rapporter og andre saksdokumenter. Unntak kan gis i bestemte saker eller dokumenter hvis tungtveiende grunner taler for det og det anses forsvarlig. Vernetjenesten er bekymret for at manglende generell skjerming i initialfasen vil kunne svekke mulighetene for senere skjerming i saker der dette viser seg nødvendig.

Det påpekes at det store flertallet av vold og trusler mot politiansatte skjer i direkte kontakt med publikum, og at man vanskelig kan se at identitetsskjerming vil ha stor forebyggende betydning.

Utvalget har valgt å vektlegge åpenhet i offentlig forvaltning og enkeltpersoners krav på rettssikkerhet tungt, og bare foreslått en viss utvidelse av adgangen til identitetsskjerming.

Utfordringer

Vernetjenesten mener at dagens kriminalitetsbilde krever mer skjerming for å ivareta våre ansatte og at det i større grad må jobbes forebyggende. Følgende understøtter dette:

- Utvalget viser til at antall anmeldte tilfeller av vold og trusler mot offentlige tjenstepersoner har økt de siste 20 årene. Levekårsundersøkelsene fra SSB og politiets spørreundersøkelser viser at ansatte i politiet opplever en særlig utsatthet for vold og trusler, samt frykt for ubehagelige hendelser i tilknytning til arbeidet. Vi merker oss at utvalget ikke har mottatt eller funnet dokumentasjon på at kjennskap til ansattes identitet har bidratt til en økning i antall volds- eller trusselhendelser, men påpeker, som utvalget også skriver, at det er en betydelig underrapportering i Synergi.
- Politiets Fellesforbunds medlemsundersøkelser i 2019 og 2022 viser at mange av etatens ansatte frykter at noe kan skje med dem eller deres familie, og så mange som 36% svarte i den siste undersøkelsen at de har opplevd ubehagelige hendelser etter arbeidstid, enten mot seg selv eller familien, som de mener er knyttet til jobben som politiansatt. Dette står i kontrast til Utvalgets funn.
- I Politiets trusselvurdering 2024 fremkommer det at trusselen fra organiserte kriminelle nettverk er betydelig og økende. Fra 2024 er det bevilget ekstramidler til bekjempelse av disse nettverkene og det vil medføre en betydelig opptrapping av arbeidet mot disse miljøene. Utvalget har undersøkt relevante internasjonale trekk og skriver at politiet er ansett som et særlig mål for slike kriminelle nettverk.
- Europa opplever en høyrebølge der de mer ytterliggående partiene øker. Vi har opplevd en rekke voldelige demonstrasjoner i Norge der mye av volden rettes mot våre ansatte. I følge Politiets trusselvurdering anses både høyreekstremister og ekstreme islamister å ha norske myndigheter som del av sitt fiendebilde.
- Andelen oppdrag der rus og psykiatri er involvert har økt betydelig de siste årene, og en del av disse oppdragene er vanskelig å forutse hvordan utvikler seg.

- PST forventer at fremmede staters etterretningstjenester vil forsøke å rekruttere kilder i Norge. Ansatte i politiet vil etter vår mening være attraktive.
- Politiet opplever innsynsbegjæringer fra privatpersoner der det kan være uklart hva hensikten er. Informasjonen kan være egnet til spredning av personinformasjon om politiansatte og misbrukes av enkeltpersoner, kriminelle miljøer eller andre til å påvirke politiets arbeid, og/eller utføre trusler og vold mot ansatte og deres nærmeste.

Det vi vet er at flere grupper som er nevnt over i stor grad både har vilje og kapasitet til å utføre trusler og vold mot flere grupper innen etaten. Ansatte vi mener er særlig utsatte er operativt mannskap, etterforskere, etterrettere, påtalejurister/aktorer, sivil rettspleie og forvaltning og ledere.

Et fullt forsvarlig arbeidsmiljø

Rapporten nevner Grunnloven §§ 93 og 102 og EMK artikkel 2 og 8, som kort sagt omhandler retten til liv, privatliv og familieliv. De pålegger staten en forpliktelse til å iverksette adekvate forebyggende tiltak ved visse omstendigheter.

Arbeidsmiljølovens krav er også tydelige:

§ 4-1. Generelle krav til arbeidsmiljøet

(1) Arbeidsmiljøet i virksomheten skal være fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet som kan innvirke på arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd. Standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.

§ 4-3 (4). Arbeidstaker skal, så langt det er mulig, beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger som følge av kontakt med andre.

Politiets Fellesforbunds medlemsundersøkelser viser at mange av våre ansatte opplever utrygghet i arbeidet sitt. Arbeidets art tilsier at vi ikke kan eliminere alle farene, men de ansatte bør i hvert fall være trygge på at arbeidsgiver gjør det de kan for å sørge for et så forsvarlig arbeidsmiljø som overhode mulig. Tiltakene som er foreslått vil i svært liten grad være tilstrekkelig for å redusere den opplevde utryggheten.

I et forebyggende HMS-fokus handler det om å minimere samlet risiko for at alvorlige hendelser kan skje. Det innebærer et systematisk HMS-arbeid med fokus på forebyggende tiltak som utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen. Tiltakene som er foreslått overlater vurderingen til enkeltpersoner (ledere). Vi må erkjenne at ikke alle har et godt og velfungerende apparat rundt seg, og vi er redd for at problemer og konsekvenser i for stor grad blir overlatt til den enkelte medarbeider.

Etter vårt syn har utvalget valgt å vektlegge åpenhet i offentlig forvaltning og enkeltpersoners krav på rettssikkerhet tungt, fremfor gode forebyggende tiltak, som er med på å sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø for ansatte i politiet. Vi spør: Hvor mye risiko er det forsvarlig at den enkelte må akseptere?

Med hilsen

Lise Rastad
Vara hovedverneombud

Politidirektoratet
PB 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:
24/83167 - 2

Vår referanse:
24/100512 - 3

Sted, dato:
Ski, 15.08.24

NOU 2024:5 Maktens ansikt – skjermet identitet for ansatte i politi og kriminalomsorgen – merknader til NOU-en

Øst politidistrikt

Det vises til Politidirektoratets foreleggelse av ovennevnte NOU til politidistriktene med anmodning om merknader til utredningens forslag, faktum og problembeskrivelser, samt tillegg til anmodningen mottatt 08.07.24.

Øst politidistrikt anerkjenner den utfordrende balansen det er å ivareta ansattes rett til personvern, privatliv og sikkerhet, opp mot hensynet til åpenhet, offentlighet og rettferdig rettergang i henhold til Grunnloven og EMK. Utvalget har beskrevet disse hensynene på en god måte i utredningen. Øst politidistrikt støtter at reglene rundt ansatte i politiet og kriminalomsorgens mulighet til å få sin identitet skjermet formaliseres, gjøres lettere tilgjengelig, samt utvides noe.

Øst politidistrikt har registrert en økende trend i antall saker som omhandler trusler mot egne ansatte. Vi har imidlertid ikke grunnlag for å si noe om hvorvidt sakene er mer alvorlige enn tidligere. Tilbakemeldingen fra våre medarbeidere er at de opplever en mer krevende arbeidshverdag.

Våre registreringer viser at det i all hovedsak er medarbeidere i patruljetjeneste som utsettes for verbale trusler i møte med publikum. Økningen kan også ha en sammenheng med at det de siste årene har vært større fokus på registrering av denne typen saker både som straffesaker og i forbindelse med innføringen av Synergi.

I det videre vil vi kun komme med innspill til den delen av utredningen som omhandler politiets muligheter for identitetsskjerming.

Utvalgets vurderinger og forslag

17.2 Utgangspunkt om åpenhet

DISTRIKT/SÆRORGAN

Post: Adresse, Pb. 0000, NO-0000 Sted / Besøk: Adresse, NO-0000 Sted / (+47) 00 00 00 00

politi@politiet.no / www.politiet.no / 000 000 000

Idealet om åpenhet i myndighetsutførelsen er både viktig og riktig, og bidrar til kontrollmuligheter og tillit fra befolkningen. Til tross for EMKs begrensninger i adgangen til å skjerme identiteten til politiet i straffesaker, er det et tydelig ønske fra fagmiljøene innen skjult etterforskning at det for disse gruppene gis mulighet for identitetsskjerming i straffesak og rettsoppmøter som hovedregel, heller enn et unntak. Dette handler både om den enkelte tjenstepersons sikkerhet, muligheten for gjenbruk av spanere og UC-operatør ved senere operasjoner, men også av hensyn til skjerming av politiets metoder innen skjult etterforskning.

17.3 Behovet for identitetsskjerming

EMK og Grunnloven pålegger Staten en forpliktelse til å iverksette forebyggende tiltak for å ivareta de ansatte eller deres nærmestes rett til liv. Denne retten inntreffer imidlertid kun når det er en reell og umiddelbar risiko for den ansatte eller deres nærmeste, som staten kjenner eller burde kjenne til. Dette tilsier at Staten ikke har noen plikt til å iverksette identitetsskjerming som hovedregel. Utvalgets vurdering av at det etter EMK art 2 bør vedtas regler som i større grad enn i dag tillater identitetsskjerming i de tilfellene der det foreligger en risiko for liv eller helse for den ansatte eller deres nærmeste, støttes.

Forslagene om at tjenstepersoner med arbeidsoppgaver knyttet til politiets skjulte metoder bør kunne få skjermet sin identitet er også gode.

17.4 Regler om skjerming

17.4.1.2 I møte med publikum og innsatte/domfelte

Kravet om at risikoen for den ansatte skal være reell og umiddelbar før adgang til identitetsskjerming inntreffer, kan medføre at ansatte som ved første kontakt med klienter oppgir sitt navn enten gjennom fysisk møte eller signatur på dokumenter, ved en eventuell senere eskalering av en trusselsituasjon allerede har mistet muligheten for å skjerme sin identitet. Dette kan treffe etterforskere og ordenspatruljen spesielt.

17.4.1.3 I rapporter og andre saksdokumenter utenfor straffesak

Det er viktig at muligheten til å erstatte navn med tjenestenummer i rapporter etter vurdering fra leder gjelder alle ansatte i politiet og ikke bare bestemte grupper.

Forslaget om at særskilte grupper gis en generell adgang til å bruke tjenestenummer i stedet for navn, jfr forslag til politiloven § 29b, støttes. Dette er en viktig sikkerhet for de tjenstepensjonene som utsetter seg for den risikoen det kan være å jobbe mot blant annet organiserte kriminelle miljøer med høy voldsrisiko.

17.4.1.4 I vedtak

Vurderingen av at det alltid skal oppgis navn i vedtak og vurderingene rundt dette støttes.

17.4.1.5 I rapporter og andre saksdokumenter i straffesak

Kravet om at det skal foreligge konkrete holdepunkter for at tjenestepersonen vil kunne utsettes for voldelige reaksjoner med mer, synes noe strengt. Dette kan medføre en risiko for at tjenestepersoner trekker seg fra oppgaveutførelsen sin. For å oppnå tilstrekkelig skjerming må beslutningen om bruk av tjenestenummer tas før det første dokumentet er skrevet og signert. Det kan synes noe vanskelig å ha all informasjonen som kreves så tidlig i en sak. Det foreslåtte regelverket tar ikke hensyn til situasjoner der trusselbildet eskalerer.

Forslaget til ny § 8-14 andre ledd i påtaleinstruksen sikrer en helhetlig tilnærming til den enkelte tjenestepersons identitetsskjerming i alle faser av straffesaken.

17.4.1.6 I politiavhør, 17.4.1.7 Innsyn under etterforskning og 17.4.1.8 Innsyn ved tiltale

Forslagene om at de samme vilkår og vurderinger som ligger til grunn for beslutning om bruk av tjenestenummer i stedet for navn i straffesaksdokumenter, også skal ligge til grunn for beslutning om mulighet til å vitne under tjenestenummer, støttes. Det støttes også at en beslutning om bruk av tjenestenummer i straffesaken kan legge føringer for retten til innsyn i straffesaken og tjenestepersonens identitet.

Det å oppgi tjenestenummer i straffesaksdokumenter og avhør, synes mindre inngripende for den mistenkte enn dersom tjenestepersonene opptrer i straffesaken uten noen form for identifikasjon.

17.4.1.9 I retten

Dreiningen fra at muligheten til anonym vitneførsel følger bestemte paragrafer i straffeloven til fokus på hvilken risiko vitnene utsettes for, er meget god. Det samme med vurderingene rundt å senke terskelen noe for hvilken risiko vitnet løper.

17.4.2 Skjerming av polititaktiske hensyn

Behovet for enhetlig regulering av adgangen til identitetsskjerming av polititaktiske hensyn er reelt. Det er et viktig prinsipp at de tjenestepersonene som har vært involvert i oppdragene selv kan vitne med den beskyttelsen de trenger. Det er viktig at reglene åpner for at dette ved behov også gjelder de som ikke kommer inn under reglene om generell skjerming av identitet for enkelte grupper.

Merknader til de enkelte bestemmelsene

Forslagene til endringer i politiloven og straffeprosessloven fremstår som grundige og gjennomarbeidet. I det videre er innspillene samlet under tema, ikke den enkelte lov.

Til beslutningene om bruk av tjenestenummer

Det er naturlig at slike beslutninger skal nedtegnes skriftlig for å sikre en konkret vurdering i henhold til vilkårene, i tillegg til å sikre notoritet for ettertiden.

Det bemerkes at det ikke fremgår noe om hvordan beslutningene skal oppbevares hos politiet, jf. forslagene til ny § 29 b) fjerde ledd, § 29 c) annet ledd i politiloven og ny § 230 a) fjerde ledd i straffeprosessloven.

Det er foreslått at beslutningen nedtegnes i et internt notat. I forslaget til ny § 29 b) i politiloven fremgår at det nevnte notatet regnes som organinternt etter forvaltningsloven § 8 a) og offentlighetslova § 14, og dermed er unntatt for innsyn. Det fremstår således at formålet med å benytte begrepet internt notat i lovteksten er å klargjøre at dette dokumentet ikke er undergitt partsinnsyn.

Det bør vurderes om lovteksten heller bør utformes slik at hensikten kommer tydeligere frem. Det bør fremkomme at dette ikke er et saksdokument, men et dokument utarbeidet for egen saksforberedelse, jf. ordlyden i forvaltningsloven § 18 a).

Kompetanse til å treffe beslutninger

Kompetanse til å beslutte bruk av tjenestenummer er lagt til politimester eller visepolitimester i forslaget til ny § 230 a) i straffeprosessloven. Det er etter ordlyden ikke adgang til delegering, og det er heller ikke uttalt noe om muligheten til dette i utredningen.

Etter forslaget til ny politilov § 29 b) er beslutningsmyndigheten lagt til ansattes overordnede. På side 184 første spalte uttales det at den enkelte virksomhet bør ha en viss frihet ved plasseringen av denne beslutningskompetansen, men det forutsettes at kompetansen legges på et forsvarlig nivå.

I forslaget til ny § 230 a) er det ikke åpnet for noen form for delegering. Bestemmelsen syns derfor å være strengere enn kompetansereglene knyttet til bruk av skjulte tvangsmidler, jf. straffeprosessloven § 261 d) annet ledd, jf. § 216 m) sjette ledd og § 216 o) femte ledd samt § 210 c) siste ledd. Etter § 216 d) annet ledd er myndigheten også lagt til fast stedfortreder ved politimesterens fravær og ved politimesternes beslutning til andre av påtalemyndighetens tjenestemenn i ledende stillinger etter skriftlig samtykke fra førstestatsadvokaten. Det bør utredes noe nærmere om det bør gis adgang til tilsvarende eller annen form for intern delegering. Det antas at det særlig vil være slikt behov i de større politidistriktene, slik som i Øst politidistrikt.

Forslag til endring om anonym bevisførsel

Forslaget om å fjerne dagens oppregning av overtredelser av straffebestemmelser hvor anonym vitneførsel kan tillates, jf. § 130 a), imøteses. Det bør som uttalt i stedet fokuseres på de potensielle skadevirkningene for vitnene.

Det er videre foreslått endringer i straffeprosesslovens § 234 a) som gjelder anonym vitneførsel for politiet. Forslaget i nytt annet ledd går ut på at det er de samme vilkår for anonym vitneførsel for ansatt i politiet som etter forslagene i de nye bestemmelsene i politiloven (§§ 29 b) og 29 c) og straffeprosessloven (§ 230 a)). Og videre at den anonyme vitneførsel kan gå ut på at den ansatte oppgir tjenestenummer. Dette synes å være gjennomarbeidede og velbegrunnede forslag. Det er allerede åpent for at Kongen kan gi

forskrifter om bruk av anonyme vitner, herunder om taushetsplikt og oppbevaring av opplysningene, jf. bestemmelsens siste ledd. Slike forskrifter imøteses, jf. også ovenfor.

Med hilsen

Thomas Stærk

Enhetsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur

Vedlegg:

Saksbehandler:

Ragne Kristine Støkken

politiinspektør

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/83167-6

Vår referanse:
24/99969 - 7

Sted, dato:
Oslo, 15.08.2024

Utvidet frist for høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

PU viser til PODs oversendelse av 6. juni i år med høring av *NOU 2024:5 Maktens ansikt – skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen*. Høringsfristen ble satt til 24. juni, men har blitt forlenget til 15. august. POD har særskilt bedt om at aktuelle miljøer som følger opp trusselutsatte ansatte blir involvert i høringen, herunder trusselkoordinator og HR/HMS. Innledningsvis gjør vi oppmerksom på at høringen har vært forelagt alle aktuelle enheter i PU, herunder HR/HMS.

Generelle innspill

Utredningen ser på behovet for en utvidet adgang til identitetsskjerming for ansatte i politiet (og kriminalomsorgen). Utvalget har konkludert med at det er behov for en viss utvidelse av adgangen til identitetsskjerming. Det foreslås ikke at skjerming skal gjelde som en hovedregel, men at det skal være en begrenset og målrettet adgang til skjerming der tungtveiende grunner tilsier det og anses forsvarlig. Dette skal gjelde i alle faser av politiets arbeid og ikke bare ved etterforskning.

PU mener at utvalget har levert en veldig god og grundig utredning, og vi slutter oss i all hovedsak til utvalgets vurderinger og lovforslag. Vi synes at utvalget har fått frem de sentrale hensyn som hhv. taler for og imot skjerming, jf. kapittel 16, og vektet disse hensynene på en god måte basert på det som presenteres om utviklingstrekkene i samfunnet i del IV. Det er veldig positivt at utvalget ikke bare har sett på behovet for identitetsskjerming i straffesakssporet, men at dette er vurdert i forbindelse med utførelsen av tjenestehandlinger i bred forstand. Dette inkluderer behovet for skjerming både i og utenfor straffesaker og for tjenestepersoner, politijurister og sivilt ansatte.

I vår interne gjennomgang av utvalgets rapport har vi bare vurdert innhold og vurderinger i lys av PUs mandat og oppgaver på utlendingsfeltet. Siden PU ikke har

påtalekompetanse og ikke har straffesaker som normalarbeidsoppgave, er det særlig forslagene til nye bestemmelser i politilovens § 29 b og § 29 c som er relevante for oss.

Slik vi vurderer trusselbildet i vår portefølje vil utvalgets forslag om åpenhet med mulighet for skjerming i enkeltsaker, enten basert på en vurdering av om det er fare for liv/helse eller det som ledd i kriminalitetsbekjempelsen er nødvendig å opptre skjult for å verne metodebruken, være tilstrekkelig. Selv om det har vært få trussel- eller voldsepisoder rettet mot PUs ansatte, gjør vi oppmerksom på at store deler av vår tjenesteutførelse retter seg mot personer som på en eller annen måte befinner seg i en sårbar situasjon. Vi jobber hele tiden med å sikre god og riktig kommunikasjon med dem som blir gjenstand for våre tjenestehandlinger. Dette bidrar etter vår erfaring til å redusere antallet trussel- og voldsepisoder. Det er likevel verdt å nevne at trusselbildet på utlendingsfeltet henger nært sammen med samfunns- og kriminalitetsutviklingen for øvrig. Det eksisterer saker og porteføljer på utlendingsfeltet som er forbundet med kriminelle nettverk og hvor det foreligger store økonomiske interesser. Utlendingsfeltet inkluderer også saker som berører grunnleggende nasjonale interesser.

I møte med publikum, spesielt om sivilt ansatte

Når det gjelder muligheten for å skjerme tjenestepersoners identitet i møte med publikum legges det ikke opp til noen endringer enn det som i dag følger av politilovens § 20 sjette ledd tredje punktum. Utvalget mener at det fortsatt skal være adgang til å legitimere seg med tjenestenummer fremfor navn, og foreslår derfor at lovens § 20 sjette ledd videreføres med noen mindre tilpasninger i politiinstruksens § 5-4 første ledd annet punktum. Vi slutter oss til denne videreføringen.

Det følger av politiloven § 20 sjette ledd tredje punktum at tjenestepersoner kan identifisere seg med tjenestenummer istedenfor navn. Bestemmelsen stiller ikke opp noen terskel for å gjøre dette, og slik vi leser bestemmelsen står en tjenesteperson fritt til å velge å oppgi tjenestenummer fremfor navn. Selv om vi i utgangspunktet støtter forslaget til ny bestemmelse i politiloven § 29 b, så ser vi at det kan argumenteres for at den ikke fullt ut er harmonisert med politiloven § 20 sjette ledd tredje punktum. En tjenesteperson som velger å oppgi tjenestenummer fremfor navn i møte med publikum, vil i mange situasjoner utarbeide rapport, logg eller annet saksdokument som følge av hendelsen. Der vil den ansatte i tråd med den foreslåtte bestemmelsen i politilovens § 29 b som hovedregel måtte oppgi sitt navn. Dette kan bidra til å redusere betydningen av tjenestepersoners mulighet for å skjerme navnet sitt i møte med publikum. Likevel mener vi at det kan være gode grunner for å operere med en lav terskel for skjerming i direkte møte med publikum samtidig som det er en høyere terskel for skjerming ved utarbeidelse av rapporter mv. Innen vårt ansvarsområde vil det være tilstrekkelig at det i saksdokumenter er anledning til å skjerme ansattes navn om tungtveiende grunner taler for det og der er forsvarlig, slik som foreslått i politiloven § 29 b.

Det er en svakhet ved utredningen at utvalget i for liten grad har vurdert situasjonen for sivilt ansatte som ikke har politimyndighet. Sivilt ansatte omfattes ikke av politiloven § 20 sjette ledd, som bare retter seg mot tjenestehandlinger som utføres av tjenestepersoner. Det er ikke uvanlig at sivilt ansatte i politiet har direkte publikumskontakt. Fra vårt eget felt kan det vises til sivilt ansatte i førstelinjen som mottar ulike søknader om oppholdstillatelse. Sivilt ansatte bidrar også inn i ulike aksjoner og operasjoner av operativ karakter. I hvilken grad sivilt ansatte skal legitimere seg når publikum krever dette er ikke regulert. Dette taler for at de ikke har noen legitimasjonsplikt. God forvaltningsskikk trekker i retning av at også sivilt ansatte bør oppgi navn og/eller legitimere seg på forlangende. Sivilt ansatte vil også ha en annen form for publikumskontakt enn tjenestepersoner, slik at begrunnelsen for skjerming av

navn etter politiloven § 20 sjette ledd ikke vil gjøre seg gjeldende på samme måte. Vi mener likevel at departementet i det videre arbeidet bør se nærmere på sivilts ansattes mulighet for identitetsskjerming i møte med publikum, herunder om også denne gruppen i en del sammenhenger bør gis anledning til å oppgi et ansattenummer fremfor fullt navn.

Avsluttende kommentarer

En problemstilling som vi savner drøftet i NOU-en er muligheten for å skjerme ansattes navn/identitet når det bes om innsyn i lister over alle ansatte eller større grupper av ansatte. Det har forekommet ulike slike saker den senere tiden. Dette er ikke noe særegent for politiet. For eksempel har UDI håndtert en sak hvor det ble bedt om innsyn i lister over alle deres ansatte. Vi er klar over at denne problemstillingen vurderes etter reglene i offentleglova, og at det ikke var naturlig for utvalget å tolke den inn i sitt mandat. Innsyn i lister over ansatte henger likevel veldig nært sammen med det temaet som utvalget har sett på, og vi mener at departementet bør se på dette i det videre arbeidet. Det er viktig at departementet sikrer at det gis korresponderende hjemler for identitetsskjerming i offentleglova når det vedtas nye bestemmelser i politiloven mv.

Helt avslutningsvis vil vi påpeke at det er viktig at det legges til rette for at ansatte sikres tilstrekkelig informasjon og opplæring om identitetsskjerming så snart de nye bestemmelsene er vedtatt.

Med hilsen

John Ståle Stamnes
avdelingsleder

Jon Andreas Johansen
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/83167-6

Vår referanse:
24/99891 - 4

Sted, dato:
Bodø, 14.08.2024

Utvidet frist for høringsinnspill - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Nordland politidistrikt stiller seg bak en form for skjerming selv om det er vanskelig å filtrere hvem i politiet som dette skal gjelde for. Utvalget foreslår en begrenset og målrettet adgang til id-skjerming. Pr i dag er det vel allerede en mulighet, i alle fall innenfor UC, Spaning og Beredskapstroppen. Videre at dette også gjelder en del ansatte som jobber med spesielt voldspotente grupper / personer. Vi oppfatter at forslaget også innebærer at kompetansen for skjerming skal ligge til nærmeste leder i dokumenter etter politiloven, og til politimester i dokumenter etter straffeprosessloven. Til dette punktet har vi ingen kommentarer ut over at vi oppfatter at det også innebærer at det vil være et rom for å vurdere andre tilfeller, særlig der identitetsskjerming skal vurderes etter behov for hensyn til liv/helse, eller av taktiske grunner.

Norsk åpenhetspolitikk versus sperret adresse

Etter lovendringen en tid tilbake er det nå mulig for enhver som har *tilgang* til fullt navn på navngitte og identifiserbare personer å få ut opplysninger som ikke er taushetsbelagte, bortsett fra ved anonyme forespørsler, jf. Folkeregisterloven § 10-1 andre ledd. I praksis betyr dette at enhver kan få informasjon om en tjenstepersons adresse, ektefelle, registrert partner og eventuelle barn ved å rette en forespørsel til folkeregisteret, jf. Folkeregisterloven § 3-1 første ledd. Dette er noe som har vært mye diskutert i fagmiljøet for trusselutsatte personer. Det kan oppleves utfordrende all den tid involverte tjenstepersoner er så tett på trusselutsatte personer under beskyttelse. I saker hvor trusselutøver antas å inneha både intensjon og kapabilitet til å utgjøre en trussel, også overfor politiet, er denne åpenheten potensielt farlig for de involverte dersom hen skulle få tilgang til informasjonen.

Gjennom Folkeregisterloven innskrenker dette vår rett til å beskyttelse ved rettsoppmøter, jf. Stprl. § 130 andre ledd første punktum og tvisteloven § 24-8 andre ledd. I retten kan vi oppgi kun arbeidsgivers adresse, i stedet for bopel. All den tid vi

likevel må oppgi fullt navn i retten, vil sakens parter kunne identifisere politiansattes adresse ved å rette en henvendelse til Folkeregisteret eller gjøre søk i Statens Kartverk (grunnbøker).

Med hilsen

Finn Erik Rødsand

Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:
24/83167 - 2

Vår referanse:
24/99906 - 4

Sted, dato:
Hamar, 13.08.2024

Svar på høring - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Vi viser til departementets høringsbrev 17. april 2024 med frist for å gi svar 15. august 2024.

Innlandet politidistrikt støtter behovet for å klargjøre regelverket for skjerming av identiteten for ansatte i politiet. Det er vår erfaring at våre ansatte i større grad enn tidligere utsettes for trusler og uønsket adferd, og at det er behov for tydeligere retningslinjer for hvordan vi som arbeidsgiver skal håndtere dette og ivareta våre ansatte. Samtidig er det viktig at borgernes rettssikkerhet blir ivaretatt, og at regelverket balanserer begge hensyn. Vi oppfatter utvalgets arbeid som omfattende og godt.

Innlandet politidistrikt har hatt tilgang til høringssvaret fra Politiets Fellesforbund (PF), og støtter deres argumentasjon om muligheten for en mer generell adgang til ID-skjerming, jf. deres høringssvar punkt 2.

Vi mener også, som PF, at namsmannens behov for skjerming av identitet må drøftes nærmere, jf. deres punkt 4.1.

Med hilsen

Rune Otterstad
Politiinspektør

Mona Skaaden-Bjerke
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/83167-2

Vår referanse:
24/99912 - 4

Sted, dato:
Trondheim, 13.08.2024

Høring - NOU 2024-5 - Maktens ansikt - Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

NOU 2024-5 er sendt ut bredt i Trøndelag politidistrikt om det er kommet følgende innspill/forslag.

- Vi tror polititjenestepersoner er innforstått med at de kan bli utsatt for trusler i forbindelse med oppdragsløsning, og at de evner å skille mellom trusler som fremsettes i affekt i forbindelse med oppdragsløsning og trusler som fremsettes med formål om å *påvirke fremtidig* oppdragsløsning. Polititjenestepersoner finner det urimelig at familiemedlemmer skal rammes og det er ubehagelig å tenke på at noen kan komme hjem til deg og din familie, selv om de fleste forstår at dette skjer sjeldent, og at et besøk hjemme sjelden innebærer fysisk fare.
- Identitetsskjerming i etterkant av fremsatte trusler vil være et godt tiltak.
- Blant de som jobber med risikopersoner (psykisk syke som bruker vold, svært ofte også trusler og vold mot politiet) og kollegasaker (vold og trusler mot politiet) skriver ofte bekymringsmelding til fastlege, spesialisthelsetjeneste, barnevern og eks NAV for å forebygge og avverge fare, jf politiregisterloven §27. Konsekvensen for trusselutøver kan være alvorlig og inngripende, eks tvangsinngjøring i psykisk helsevern eller at man mister foreldreansvar etc. Trusselgruppa har i sak med alvorlige trusler mot den tjenesteperson som skrev en slik bekymringsmelding på en person som lider av paranoid schizofreni. For å unngå å komme i slike situasjoner oppfører vi nå avsender som eks Trøndelag politidistrikt og enhet. Å identifisere forfatter av bekymringsmeldingen vil være enkelt internt i enheten. Likevel støttes utvalgets forslag om å kunne benytte tjenestenummer i slike tilfeller. Likelydende utfordring oppleves også for de som fatter negative forvaltningsmessige vedtak.

- Dersom utvalgets forslag går gjennom vil vi starte en prosess der vi foreslår at ansatte i Trusselgruppen, Risikoperson/psykiatrigruppen, og forvaltning gis anledning til å bruke tjenestenummer i sine dokumenter.
- Vi er kjent med at det foreligger et forslag om "alles" rett til tilgang til opplysninger i Folkeregisteret ved å benytte bankID. I så fall vil politiansattes bostedsadresse lettere være tilgjengelig for kriminelle. Det er uheldig, og kan i verste fall føre til at flere politiansatte har behov for adresseskjerming i Folkeregisteret.

I kapittel 14 s. 145 står det:

"I hvilken grad utviklingen i kriminelle gjenger påvirker behovet for økt tilgang til identitetsskjerming blant ansatte i politiet og kriminalomsorgen, er ikke klart. Et større nettverk av kriminelle med voldspotensial som får kjennskap til identitetsopplysninger, kan være skremmende i seg selv. Det må antas at kunnskap om ansattes navn og personopplysninger vil kunne spres i kriminelle miljøer med voldspotensial, og utgjøre en risiko for de ansatte".

- For å få kriminalitet til å lønne seg mindre, er det en målsetning om å sikre og inndra verdier. Vi frykter at NOUen ikke går langt nok i å belyse hva risikoen er ved kjent/ukjent identitet hos ansatte i politi og påtalemyndighet i møte med grov profittmotivert kriminalitet. Vi vet at disse miljøene etter å ha først fått tak i verdiene, med de risikoene det innebærer, legger mye ressurser i å skjule og forlede hvor utbyttet har tatt veien. Vår oppfatning er at disse miljøene vil ta risikoen med å forsøke å hindre og påvirke politi og påtalemyndighetens arbeid med å frata disse verdiene.

Med hilsen

Terje Kammen
Seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/83167

Vår referanse:
24/83184 - 5

Sted, dato:
Oslo, 13.08.2024

Høringsuttalelse - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Det vises til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 17. april 2024 som gjelder ID-skjermingsutvalgets NOU 2024:5 "Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen?", samt brev fra Politidirektoratet av 6. mai, 12. juni og 5. juli.

Kripos har gjennomgått NOUen med vekt på de deler av høringen som har særlig betydning for Kripos' ansvar og oppgaver. Vår generelle vurdering er at utvalget har balansert de politiansattes behov for skjerming og samfunnets behov for åpenhet på en god måte. Det foreslåtte endringer vil dels innebære en kodifisering av dagens praksis og dels en utvidelse av mulighetene for skjerming.

Det er særlig positivt at bestemmelsene om anonym vitneførsel er utvidet og gjort mer generelle, og at det er foreslått en hjemmel som gir adgang til en generell skjerming av identiteten for tjenestepersoner i særlig utsatte stillinger, og for tjenestepersoner i stillinger hvor skjerming er viktig av polititaktiske grunner.

Manglende generell skjerming i initialfasen vil kunne svekke mulighetene for senere skjerming der dette viser seg nødvendig. Vi er likevel enige med utvalget i at en slik generell skjerming ikke fremstår nødvendig og forholdsmessig ut fra det som er beskrevet om saksmengde, treffpunkter og forventet effekt.

Dersom de foreslåtte endringene vedtas, vil det etter Kripas' vurdering være av avgjørende betydning hvordan man praktiserer regelverket, særlig hvor man legger listen og velger ut de "rette" særskilte grupper ansatte som gis mulighet til fullstendig skjerming av hensyn til de ansattes sikkerhet, politioperativ virksomhet og metodebruk (pkt. 17.4.2). Like avgjørende er det at denne muligheten for generell skjerming følges opp mot departementet gjennom samordnede initiativ fra Politidirektoratet.

Med hilsen

Ketil Haukaas

assisterende sjef Kripas

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/83167-2

Vår referanse:
24/100830 - 4

Sted, dato:
Tønsberg, 08.08.2024

Høring - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Innledning

Viser til departementet sitt høringsbrev av 17. april 2024 og Politidirektoratets brev av 6. mai 2024.

Utvalget har foretatt en grundig vurdering av de ulike hensyn som gjør seg gjeldende ved skjerming av ansattes identitetsopplysninger, herunder en avveining av hensynet til åpenhet og rettsikkerhet oppimot behovet for vern av de ansatte i politi og kriminalomsorgen.

I takt med samfunnsutviklingen og kriminalitetsutviklingen oppleves det som både positivt og svært viktig at det settes søkelys på behovet for utvidet adgang til identitetsskjerming for ansatte i politiet (og kriminalomsorgen).

I Sør-Øst politidistrikt har høringen blitt forelagt for et bredt utvalg av ulike fagmiljøer i politidistriktet, herunder:

- Felles utlending og forvaltning
- Namsfogden
- Felles etterretning og etterforskning (hovedveileder informant, Spesiell etterforskning og metode)
- Felles påtale
- Personvernrådgiver
- Felles enhet for operativ tjeneste

Høringen har også vært tema i politidistriktets IDF-møte. Sør-Øst politidistrikt sin høringsuttalelse knytter seg primært til forhold av betydning for politiansatte.

Sør-Øst politidistrikt slutter seg til at den klare hovedregel må være at politiet opptrer åpent i kontakt med publikum. Politiansatte bør ha en plikt til å oppgi navn ved utarbeidelse av rapporter og saksdokumenter og der det treffes vedtak etter politiloven og straffeprosessloven. Samtidig er det i noen tilfeller et klart behov for å opptre med skjult identitet for å verne den ansatte eller nærstående liv og helse, politiets metoder eller operative virksomhet.

Utvalgets forslag om utvidet adgang til identitetskjerming for ansatte i politiet og kriminalomsorgen, er ment å være snevre unntaksregler som bare kan tas i bruk når det foreligger tungtveiende grunner og det anses som forsvarlig. En slik begrenset utvidelse til å opptre med skjult identitet fremstår på det nåværende tidspunkt som riktig, bl.a. basert på faktumbeskrivelsen i utvalgets utredning. Utvalgets forslag til nye bestemmelser i politiloven § 29 b, herunder den generelle adgangen til i visse tilfeller å benytte tjenestenummer jf. tredje ledd, § 29c, samt straffeprosessloven § 230a støttes. Vi ønsker likevel å komme med noen innspill knyttet til utforming av bestemmelsen samt spørsmålet om beslutningskompetanse.

Sør-Øst politidistrikt vil videre påpeke at det er viktig å følge med på utviklingen, og dersom denne går i negativ retning, bør spørsmålet om ytterligere utvidelse av adgangen til skjerming av identitetsopplysninger vurderes.

1. Til ny §§ 29 b og c i politiloven og straffeprosessloven § 230a og § 234a annet ledd

Utvalget har foreslått at navnet til den som har utformet en rapport eller andre saksdokumenter, herunder treffer vedtak i forvaltningssaker som hovedregel skal fremgå av dokumentet. Tjenestenummer kan imidlertid brukes der det foreligger tungtveiende grunner og anses forsvarlig jf. forslag til ny bestemmelse i politiloven §§ 29 b og § 29 c, og for straffesaker forslag til ny § 230a i straffeprosessloven.

Namsfogden understreker behov for av første bokstav og etternavn i saksdokumenter og brev, fremfor fullt navn. Dette er en nasjonal praksis som skal være i samråd med Politidirektoratet og ønskes videreført.

Unntak fra hovedregelen kan gjøres dersom det foreligger "tungtveiende grunner og er forsvarlig". Det kan stilles spørsmål ved om bestemmelsen bør presisere/gi føringer på enkeltmomenter som skal eller kan tas i betraktning og eventuelt hva en særlig skal legge vekt på. Selv om dette kan presiseres i forarbeidene, vil bestemmelsen bli mer informativ dersom føringer gis direkte i ordlyden samtidig vil det gis en noe større forutberegnelighet.

Bestemmelsen om anonyme vitneavhør av politivitner, jf. forslaget om ny strpl § 234a annet ledd, er utformet etter samme mønster, og tilsvarende bør derfor vurderes også for nevnte bestemmelse.

2.1 Beslutningskompetanse

Beslutningskompetanse i politilovens § 29 b første ledd og § 29 c er foreslått lagt til den ansattes overordnede, samtidig foreslås det at virksomheten gis en viss frihet til hvilket nivå beslutningskompetansen skal ligge, såfremt denne legges på et forsvarlig nivå. Politidistriktene er ulikt organisert og det er mange ledernivåer. Selv om det forutsettes at kompetansen legges på et forsvarlig nivå, så er det likevel en fare for at det vil utvikle seg ulik praksis i det enkelte politidistrikt og mellom de ulike politidistriktene. Det bør gis

noen nærmere føringer om hva en legger i et forsvarlig nivå, herunder bør det vurderes om det er grunn til å skille mellom beslutningsnivået for bruk av tjenestenummer i rapporter og dokumenter, og bruk av tjenestenummer i forvaltningsvedtak. Utvalget foreslår å legge kompetansen til å beslutte bruk av tjenestenummer i rapporter og dokumenter i straffesaker, jf. straffeprosesslovens § 230 a til Politimester eller visepolitimester. Sør-Øst politidistriktet støtter dette utgangspunktet.

Rettsikkerhetshensyn tilsier at beslutningskompetansen legges høyt i organisasjonen. Det bør likevel vurderes om det skal åpnes for adgang til å delegere kompetansen, etter mønster av straffeprosessloven § 216d annet ledd, i særlige tilfeller eventuelt kombinert med et krav om etter godkjenning av beslutningen av politimester eller visepolitimester.

I praksis kan det oppstå situasjoner hvor det er behov for en rask beslutning om bruk av tjenestenummer i et saksdokument i en straffesak. Samtidig kan etterforskningsmessige hensyn tilsi at nedtegning av rapporter eller andre saksdokumenter ikke kan utstå til Politimester eller Visepolitimester er tilgjengelig.

2. Innsyn/taushetsplikt

Reglene om innsyn i straffesaker jf strpl § 242 og § 264, 264a samt § 267, og § 28 foreslås endret slik at det ikke skal gis utskrift/innsyn i dokumenter som inneholder opplysninger som kan føre til at identiteten til en ansatt som har brukt tjenestenummer i medhold av politiloven § 29 b tredje ledd eller strpl § 230a blir kjent. En slik endring støttes av Sør-Øst politidistrikt og anses som nødvendig for å sikre at reglene om identitetsskjerming både i § 230a og politiloven § 29b tredje ledd gir et effektivt vern.

I forhold til dokumentinnsyn vil en for øvrig bemerke at behovet for å benytte strpl. § 230a kan oppstå *etter* at dokumentet er levert ut til forsvarer og *før* f.eks. mistenkte har fått kjennskap til navnet på den ansatte som har behov for å skjerme sin identitet. For at vernet skal bli tilstrekkelig effektivt i slike tilfeller er det viktig at forsvarer kan pålegges taushetsplikt ovenfor sin klient.

3. Til straffeprosessloven § 130a

Sør-Øst politidistrikt støtter også utvalgets forslag om endringer i straffeprosessloven § 130a, om anonym vitneførsel. Som utvalget er Sør-Øst politidistrikt av den oppfatning at fokuset bør være hvilken fare vitnet utsettes for, ikke hvilket straffbart forhold som skal irettesføres. Endringene vil i større grad fremme formålet med bestemmelsen. Opplistingen av konkrete angitt bestemmelser bør derfor utgå slik at anvendelsesområdet ikke er begrenset til enkelte sakstyper.

Bestemmelsen er lite brukt i dag, det er positivt at terskelen senkes noe ved at "kan være fare for" erstattes med "grunn til å frykte".

Likeså støtter en forslag til ny bokstav b. Endringene, fremstår som nødvendige også for å understøtte og sikre en effektiv id-skjerming av hensyn til den operative virksomheten, samt hensynet til bruk av etterforskningsmetoder.

Med hilsen

Ole Bredrup Sæverud
Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:
24/83167 - 2 og 24/83167 - 6

Vår referanse:
24/99886 - 6

Sted, dato:
Kristiansand, 31.07.2024

Svar - Høring - NOU 2024:5 Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen Ansvarlig for trusselarbeidet

SVAR - HØRING - NOU 2024:5 - MAKTENS ANSIKT - SKJERNET IDENTITET FOR ANSATTE I POLITIET OG KRIMINALOMSORGEN

Innledning

Viser til oversendelse av høring 060524, med frist 240624, deres brev 120624 med utsatt frist til 150824 og vårt svar datert 250624 (24/99886-4). Det vises videre til deres brev datert 050724 der dere ber om at *"politidistrikt og særorgan i arbeidet med høringsinnspill påser at man involverer aktuelle miljøer som følger opp trusselutsatte ansatte, herunder trusselkoordinator og HR/HMS, slik at man i vurderingen også kan ta med seg ev. opplevde endringer i omfang eller art av trusler og hvilket personell som kan være utsatt."*

Som ansvarlig for trusselarbeidet i Agder og på vegne av Trusselgruppen svares denne henvendelsen ut av undertegnede.

I Agder PD, som i alle andre distrikt har tjenestepersoner som håndterer straffesaker og forebyggende saker der det foreligger alvorlige trusler/vold fra enkeltaktører og kriminelle grupperinger/nettverk.

Informasjon som føres i politiets systemer det kan hentes ut opplysninger fra, vil kunne gi identiteten til tjenestepersoner som ikke skal identifiseres offentlig.

Dette gjelder også ansatte som arbeider med saker opp mot beskyttelsestiltaket fortrolig/strengt adressesperre. Her vil en identifisering av ansatte som arbeider tett opp mot trusselutsatte kunne medføre en lokalisering av personer som skal holdes skjult. I

tillegg vil muligheten for å avsløre metodebruken i disse sakene være stor ved identifisering av de ansatte. Mange av disse sakene handler om aktører som er villige til å drepe for å oppnå sitt formål, noe som tilsier at det vil kunne medføre et stort press på ansatte fra aktørene for å kunne utføre alvorlige handlinger mot de trusselutsatte.

Undertegnede ønsker derfor å støtte forslaget om lovendring der særskilte ansatte i politiet får anledning til å bruke tjenestenummer i stedet for sitt navn. Herunder med begrunnelsen at "Bruken av tjenestenummer må være «påkrevd» av hensyn til de ansattes sikkerhet, politiets operative virksomhet eller politiets metodebruk".

Undertegnede mener at det i enkelte saker og funksjoner foreligger tungtveiende grunner for at enkelte ansatte kun skal opplyse sitt tjenestenummer, som det føres et register på i politiet, og ikke sitt fulle navn.

Undertegnede støtter at beslutningen om bruk av tjenestenummer i stedet for navn gjøres av den ansattes overordnede og at det gis en begrunnelse for avgjørelsen i internt notat som arkiveres i Websak for god notoritet.

Med hilsen

Bjørn Rødland

Politioverbetjent

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/83167-2

Vår referanse:
24/99886 - 4

Sted, dato:
Kristiansand, 25.06.2024

Svar - Høring - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjermet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Viser til oversendelse av høring 060524, med frist 240624, og brev 120624 med utsatt frist til 150824.

NOU-en er meget grundig. Forslag til lovendringene er gode og støttes av Agder PD.

Agder PD løfter et spørsmål relatert til ordet "tjenestenummer" i politiloven §§29b og 29c: "adgang til å bruke tjenestenummer i stedet for navn på visse vilkår."

Tjenestenummer er definert i pkt 19.1

"Med «tjenestenummer» mener utvalget et nummer som ikke identifiserer den ansatte utad, men som kan knyttes til den ansatte i etatenes egne systemer."

Det er bare polititjenestepersoner som har "tjenestenummer", men alle ansatte har BID som forøvrig dekkes av definisjonen som er gitt i pkt 19.1. Ansatte som ikke har "tjenestenummer", men BID, og som for eksempel fatter vedtak, er det tiltenkt at disse på samme vilkår kan bruke BID, der forslag til ny lovtekst og kommentarene kun omtaler "tjenestenummer"?

Med hilsen

Merete Moseid Fauchald
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:
24/83167 - 2

Vår referanse:
24/100223 - 6

Sted, dato:
Oslo, 08.07.2024

Høring - NOU 2024:5 - Maktens ansikt - Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 17. april 2024 hvor departementet sender på høring ID-skjermingsutvalgets NOU 2024:5 "*Maktens ansikt – Skjernet identitet for ansatte i politiet og kriminalomsorgen?*". I Politidirektoratets brev av 6. mai bes det om innspill fra politidistriktet i form av merknader til de konkrete forslagene i NOUen, samt til dennes faktum- og problembeskrivelser. Direktoratet vil gi et høringssvar på vegne av politietaten. Fristen for innspill for politidistriktet er etter forlengelse satt til 15. august 2024.

1. Innledende merknader

Oslo politidistrikt vil innledningsvis bemerke at utvalget har utarbeidet en grundig rapport som vil være et godt utgangspunkt for et videre arbeid med skjerming av identiteten til ansatte i politiet og kriminalomsorgen. Oslo politidistrikt vil likevel påpeke at det hadde vært en styrke for utvalgsarbeidet om det i utvalget hadde vært med representanter fra de faglige miljøene som utvalgsarbeidet direkte gjelder. De vurderinger og forslag som utvalget kommer med kunne da i større grad være basert på det faktiske behovet politiet ser, og i mindre grad ha en mer overordnet rettighetsorientering som den foreliggende rapporten.

Det er påpekt av utvalget at åpenhet er et ideal for norsk offentlig myndighetsutøvelse og videre at hensynet til den enkeltes rettssikkerhet må veie tungt ved utformingen av regler om skjerming av identitet. En tilnærming med en hovedregel om skjerming av de politiansattes identitet vil ikke være forenlig med disse utgangspunktene. Politidistriktet er derfor enig med utvalget i at tiltak knyttet til skjerming må være målrettet.

Politidistriktet vil påpeke viktigheten av å ha et regelverk som er robust i møte med et samfunn hvor trusselbildet raskt kan endres, og som hensyntar at politiet kan ha behov for stadige organisatoriske endringer. Det er videre nødvendig at regelverket utformes med tanke på at det ikke bare er politiutdannet personell som kan ha behov for skjerming av sin identitet, men også andre kategorier personell.

2. Nærmere om de foreslåtte endringer om anonym vitneførsel

Utvalget foreslår å utvide anvendelsesområdet for straffeprosessloven § 130 a som omhandler anonym vitneførsel ved rettslig avhør. Dette er endringer politidistriktet lenge har sett behovet for og som vurderes som viktige.

Bestemmelsens nåværende utforming har hindret bruk av visse skjulte etterforskningsmetoder i alvorlige saker som ikke har vært omfattet av dagens oppregning av straffebestemmelser - av den grunn at personell ikke kan brukes opp og eksponeres i retten. Et resultat er at har politidistriktet måttet velge andre etterforskingsskritt som at leder har møtt på vegne av personellet for å hindre eksponering eller benyttet mindre trent personell. En endring hvor fokuset legges på risikoen for vitnet, og ikke straffesakens karakter, er etter vår oppfatning meget fornuftig, og mer riktig enn dagens ordning. Som utvalget påpeker kan fare for vitner oppstå i alle typer saker, også de mindre alvorlige. Det er derfor bedre at vilkårene er knyttet oppimot faren vitnet utsettes for, enn sakens karakter.

Dette er en viktig endring, som medfører at det ikke er eksponeringsfaren som avgjør valg av metode og personell, men at man velger riktig metode og personell ut av behovet. Det er selvsagt også en viktig endring i forhold til andre vitner enn politivitner. Erfaringen er at flere enn tidligere vegrer seg for å vitne, dette gjelder ganske generelt også i mindre alvorlige saker. Eksempelvis vektere, lærere, ungdommer, butikkansatte ol. i visse bydeler i Oslo er redde for å vitne i saker som involverer personer med tilknytning til ungdomsgjenger. Risikoen for represalier fremstår som reell. Også innad i ungdomsmiljøene er ungdommene svært tilbakeholdene med å vitne pga. frykt for represalier. Det er lett å avfeie dette som en ubegrunnet frykt, men utviklingen har gått i retning av en lavere terskel for alvorlig vold i visse miljøer, også blant helt unge mennesker.

Utvalget foreslår også å erstatte vilkåret "*kan være fare*" med "*grunn til å frykte*" for at vitnet utsettes for et lovbrudd som krenker vedkommendes eller en nærståendes liv, helse eller frihet. Denne endringen støttes også. Det vil fortsatt kreves objektive holdepunkter, men endringen medfører en riktig terskel sett hen til de alvorlige konsekvenser vitnemål kan få for vitnet.

Den krets av personer som kan bli rammet som kan begrunne bruk av anonym vitneførsel er beskrevet slik: "*... til noen vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 122*". Nærstående slik det er beskrevet i straffeprosessloven § 122 vil nok i de fleste tilfeller være dekkene, spesielt med tanke på polititjenestepersoner behov. Det er sannsynligvis hovedsakelig nærmeste familie som vil være utsatt. Men det stilles likevel spørsmål om avgrensningen i § 122 er tilstrekkelig. Represalier er en utfordring i visse miljøer, og her kan represaliene også ramme nære venner, kjærester (barn av kjærester) eller bare "*noen*" i den andre gjengen. Hevn behøver ikke rettes mot eller ramme den "*rette*" personen, det er ofte tilstrekkelig at hevnen rammer gruppens medlemmer. Alternativ formulering kunne vært "*... til noen vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 122 eller det av andre grunner er særlig grunn til å tro kan bli utsatt*".

Det er også foreslått endringer i bokstav b, noe som innebærer en mer generell og videre adgang til å skjerme identitet ut fra muligheten for et vitne til å delta i etterforskning, eller politiets forebyggende eller operative virksomhet. Også dette er en fornuftig og nødvendig endring. Det er selvsagt ikke bare de som jobber med skjult etterforskning som har et skjermingsbehov. Skjermingsbehovet for de som jobber med skjult etterforskning er åpenbart og er knyttet til både sikkerhet og gjenbruk av personellet. Men også for andre som jobber med ulike typer oppgaver i politiet kan det oppstå behov knyttet til både sikkerhet og deres evne til å utføre jobben.

Det støttes også at tjenestenummer kan erstatte navnet på tjenestepersoner. Dette kan i visse tilfeller vurderes som tilstrekkelig. Men det er avgjørende at dette tiltaket kan gjøres i kombinasjon med øvrige tiltak for å oppnå en fullstendig skjerming av identitet

og utseende. Det legges til grunn av "*fysiske eller tekniske tiltak for å holde vitnets identitet hemmelig*" omfatter et bredt spekter av mulige tiltak, som eksempel bruk av telefon, endret lokasjon for vitnemål, skjerming av utseende ved videooverføring og eventuelt endring av stemme.

Det er politidistriktets oppfatning at de foreslåtte utvidelser ikke går lenger enn det som er nødvendig i dagens samfunn og at utvidelsene er godt begrunnet. Vilklårene om at anonym vitneførsel kun kan besluttet når det finnes *strengt nødvendig* og det ikke medfører *vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar* gir fortsatt relativt strenge rammer og setter de nødvendige begrensninger.

Etter forslaget til § 130 a er det *statsadvokaten* som kan begjære anonym vitneførsel etter bestemmelsen. Dette var sannsynligvis både praktisk og logisk etter någjeldende bestemmelse, hvor anonym vitneførsel i all hovedsak kun er aktuelt i alvorlige saker hvor både tiltalekompetanse og aktorering lå hos statsadvokaten. Statsadvokaten har i disse tilfellene god kunnskap om saken og kan vurdere behovet og vilklårene for anonym vitneførsel. Det har skjedd endringer på dette punktet. Flere saker avgjøres av påtalemyndigheten i politiet og de aktorerer flere saker. Dersom henvisningen til konkrete straffebud i tillegg fjernes, er det vanskelig å se hvorfor begjæring om anonymvitneførsel skal fremmes av statsadvokaten. Anonym vitneførsel kan være aktuelt i saker som ellers ikke er til behandling hos statsadvokaten. Det er påtaleansvarlig eller den som skal aktorere saken som vil kjenne saken, være nærmest til å vurdere behovet og vurdere vilklårene. For en enklere og mer praktisk prosess bør kompetansen til å begjære anonym vitneførsel ikke legges til statsadvokaten men til politimester eller visepolitimester. Begjæringen skal vurderes av domstolen og det oppnevnes advokat etter § 100 a, slik at legalitetskontrollen er godt ivarettatt. Det kan ikke ses at kontrollen blir vesentlig bedre ved å legge kompetansen til å begjære anonym vitneførsel til en instans som potensielt ikke kjenner saken, det vil også utgjøre en unødvendig økning i arbeidsoppgaver dersom statsadvokatene må sette seg inn i saker de ellers ikke skal realitetsbehandle eller aktorere.

En viktig forutsetning for vellykket skjerming er et helhetlig lovverk. Domstollovens regler knyttet til gjennomføring av rettsmøter er derfor også viktige forutsetninger for god skjerming. Her må også viktige hensyn avveies mot hverandre, på den ene siden hensynet til offentlighet og åpenhet og på den andre siden vern av enkeltpersoner og muligheten for å faktisk få opplyst straffesaker ved at folk tør å møte opp og vitne. Dette har en side til anonym vitneførsel, men det er generelt viktig i et samfunn hvor vitner vegrer seg mer og mer for å vitne. Det er vår oppfatning at det også bør ses nærmere på domstollovens regler. Etter domstolloven § 125, bokstav e *kan* det besluttet lukkende dører ved anonym vitneførsel. I praksis har behovet for lukkende dører blitt utfordret også ved anonym vitneførsel. Anførselen vil da ofte være at det ikke er behov for lukkende dører når vitnet uansett ikke oppgir sitt navn eller at vitnet kun kan ses på skjerm av sakens parter eller liknende. Det har også vært anført at lukkede dører ikke skal gjelde for media og at disse uansett kan/skal gjøre vurderinger med tanke på hva de publiserer. At man ikke kan være sikker på at dørene blir lukket vil medføre usikkerhet og at man begjærer flere skjermingstiltak enn det som i kanskje i utgangspunktet fremstår nødvendig.

Domstolloven § 131 a, inneholder forbud mot film og opptak for publisering under rettsmøter. Opptak av lyd til privatbruk er ikke forbudt. Utfordringen i dag er at både tiltalte, vitner og tilhørere har med telefoner og tar bilder, film og opptak i det skjulte. Det er liten eller ingen kontroll på dette og det får ingen konsekvenser i praksis utover at de blir bedt om å legge bort telefonen. Dersom dørene ikke lukkes er dette et problem. Og selv om dørene lukkes, kan det altså sitte ti tiltalte med telefon å gjøre opptak. Å utelukke de tiltalte fra salen er erfaringsmessig er tiltak som sitter langt inne, naturlig nok. Bruk av tjenestenummer kan i utgangspunktet anses tilstrekkelig skjerming med

tanke på oppmøte i retten med tiltalte tilstede, og kanskje et par tilhørere. Et opptak med lyd og bilde som spres i sosialmedier og hvor vitnet henges ut og kan gjenkjennes av flere i miljøet er imidlertid noe helt annet. Dette kan øke risiko for trusler og hemme utøvelsen av politiets arbeid. Dette er dessverre realiteten og risikoen politivitner og andre vitner står ovenfor i dag. Full skjerming av både identitet og utseende og stemme kan derfor være eneste alternativ. Domstolloven har ikke vært en del av mandatet, men det burde drøftes om lukkede dører burde være en forutsetning ved anonym vitneførsel, eller om det eventuelt bør kompenseres med strengere sikkerhetstiltak, eksempelvis mobilforbud, i retten. Strengere håndhevelse av forbudet mot opptak av film og eventuelt opptak av lyd burde vært vurdert.

3. Anonym vitneførsel - nærmere om de foreslåtte endringer i straffeprosessloven § 242 tredje ledd, § 264 sjette ledd og 264 a femte ledd

Felles for de foreslåtte endringene i straffeprosessloven § 242 tredje ledd, § 264 sjette ledd og 264 a femte ledd er at identiteten til anonyme vitner blir tilstrekkelig skjermet mot berørte parter som mistenkte, fornærmede og etterlatte ved at bestemmelsene favner hele kretsen av personer som ellers kan få innsyn. Begrunnelsen er selvsagt, nemlig at også fornærmede og etterlatte kan utgjøre en trussel dersom de får innsyn, ikke bare mistenkte.

Som utvalget skriver vedrørende § 242, tredje ledd: *"Endringen i tredje ledd er av lovteknisk karakter. Det må antas å bero på en feil at denne bestemmelsen ikke ble endret i forbindelse med lovendring 7. mars 2008 som trådte i kraft fra 1. juli 2008. På samme måte som for mistenkte og fornærmede, bør etterlatte i lovbestemt rekkefølge ikke få innsyn i opplysninger som kan føre til at et anonymt vitnes identitet blir kjent. Endringen innebærer at identiteten til anonyme vitner blir tilstrekkelig skjermet overfor alle berørte parter."*

Dette er noe vi er enig i, men vil påpeke at dette også gjelder i § 242 a. Ordlyden i § 242 a er i dag: *"Etter begjæring fra statsadvokaten skal den særskilte dommeren jf. § 272 a, ved kjennelse beslutte at påtalemyndigheten kan nekte den mistenkte og forsvareren innsyn i opplysninger som påtalemyndigheten ikke vil ..."*

Dette gjelder riktignok et noe annet spørsmål enn skjerming av tjenestepersoners identitet, nemlig nektelse av innsyn av andre grunner, eksempelvis for å beskytte identiteten til en informant. Men poenget er likevel noe av det samme som tas opp av utvalget vedrørende skjerming av identitet – nemlig at kretsen av personer som kan nektes innsyn må omfatte alle partene i straffesaken, ikke bare mistenkte og forsvarer, men også fornærmede, etterlatte og bistandsadvokat. Formuleringen burde derfor også være den samme i § 242 a, som i §§ 242, 264 og 264 a.

Det er lett å tenke at det er den mistenkte som kan utgjøre en potensiell trussel, men ved straffesaker i et kriminelt miljø kan det være like risikofylt for eksempelvis for en informant eller like skadelig for politiet etterforskningsmetoder dersom andre kriminelle – som fornærmede eller etterlatte – får denne kunnskapen. Den fornærmede kan tilhøre samme miljø som mistenkte og utgjøre en like stor trussel for en informant i miljøet som mistenkte.

4. Nærmere om de øvrige foreslåtte bestemmelsene om skjermet identitet

Det er opplyst at det overordnede målet for utvalget har vært å foreslå tiltak som bidrar til at ansatte i politiet og kriminalomsorgen blir i stand til å fylle sitt samfunnsoppdrag på en best mulig måte, og utvalget konkluderer med at det er behov for en viss utvidelse av adgangen til identitetsskjerming. Utvalget uttaler videre at de konstitusjonelle og internasjonale forpliktelsene, samt ivaretagelse av de forvaltningsmessige- og

rettssikkerhetsmessige prinsipper, gjør at handlingsrommet er begrenset og at terskelen for identitetsskjerming på denne bakgrunn må være høy.

Nærmere uttaler utvalget at forslagene tar sikte på å balansere hensynet til de ansattes liv og helse mot de nevnte forpliktelser og interesser. Utvalget konkluderer med at identitetsskjerming er lite egnet til å redusere trussel- og voldshendelser mot politiansatte og at heller organisatoriske arbeidsbetingelser vil være viktige for de ansattes sikkerhet. Etter det vi forstår er det derfor hensynet til kriminalitetsbekjempelse og effektivt metodevern som i første rekke kan begrunne skjerming av politiansattes identitet, der disse har behov for å kunne opptre skjult.

Det blir derfor sentralt om den vektingen som er gjort av utvalget av de ulike interessene og prinsippene gir rett innslagspunkt for bruk av skjerming som beskyttelsestiltak, når disse interessene og prinsippene også vurderes opp mot det trusselbildet og/eller risikobildet som politiets ansatte står i når det gjelder egensikkerhet og politiets evne til å utføre sitt samfunnsoppdrag.

Vi vil bemerke at hvordan politiet er ressurs satt og dimensjonert vil ved bekjentgjøring generelt sett innebære en risiko for politiet og deres ansatte. Det er nærliggende å anta at kriminelle aktører og/eller etterretningsorganisasjoner søker å avdekke opplysninger om politiets evne og kapasitet og benytte denne type opplysninger på en måte som kan undergrave politiets oppgave- og oppdragsløsning.

For enkelte kategorier av personell vil det foreligge særlige beskyttelsesbehov i forhold til skjerming av identitet. Dette vil eksempelvis gjelde de Nasjonale beredskaps- og bistandsressursene som blant annet har oppgaver med bekjempelse av terrorisme, bistand i oppdrag relatert til statssikkerhet, til sikring av sensitive objekter, samt opprettholdelse av innsatsevnen og beredskap generelt. Det er særlig nærliggende at bekjentgjøring av identiteten til dette personellet er undergitt kartlegging av kriminelle og etterretningsorganisasjoner for å utsette dette personellet på et tidspunkt for represalier, egen informasjonsinnhenting mv. Det er også andre kategorier personell i politidistriktet som har særlige beskyttelsesbehov med noe ulikeartet begrunnelse.

Uten identitetsskjerming utvides også tidsvinduet for når en trussel kan bli realisert. Dette kan skape utrygghet for den ansatte og derigjennom den totale belastningen for den ansatte. Situasjonen ved stadig å stå eksponert i trusselsituasjoner kan gjøre at færre ønsker å påta seg arbeid for politiet.

Med unntak om forslagene knyttet til anonym vitneførsel er det politidistriktets oppfatning er terskelen for de foreslåtte skjermingstiltakene generelt er satt for høyt. Dette er nærmere begrunnet i at det trusselbildet og/eller risikobildet som utvalget legger til grunn for sin utredning, og derav behovet for skjerming, etter vår oppfatning ikke i tilstrekkelig grad samsvarer med den virkelighet våre ansatte daglig står i. Dette er i første rekke begrunnet i personellets egensikkerhet hvor utvalget anfører at skjerming som tiltak er lite egnet. Når det gjelder omtale av trusselbildet forutsettes de nasjonale trusselvurderingene kjent, som politiets egen trusselvurdering hvor det blant annet framgår at trusselen fra organiserte kriminelle nettverk er betydelig og økende.

Etter Oslo politidistrikts syn bør forslagene til lovtekst endres hva gjelder innslagspunkt for skjerming. I flere av de foreslåtte lovbestemmelse brukes kriteriet "*tungtveiende grunner*" som rettslig standard for skjerming. Dette kriteriet brukes i forslaget til ny § 29 b første ledd i politiloven knyttet til rapporter og saksdokumenter utenfor straffesak, i forslag til ny § 230 a første ledd i straffeprosessloven knyttet til tilsvarende rapporter og saksdokumenter utenfor straffesak, samt i forslag til ny § 29 c første ledd i politiloven som gjelder vedtak. I utredningen på side 165 framgår det at dette innslagspunktet er inspirert av forslaget til ny forvaltningslov § 47.

Etter vår oppfatning vil vekting av de ulike interessene tilsi at innslagspunkt eller terskelen for skjerming bør senkes og vi foreslår følgende alternative lovtekst:

"Dersom det er grunn til å frykte at den ansatte eller dennes nærmeste vil utsettes for voldelige reaksjoner, trusler, grov sjikane eller utilbørlig press hvis navnet blir kjent, eller andre tungtveiende grunner tilsier det, kan den ansatte benytte tjenestenummer i stedet for navn."

En slik formulering vil i noen grad senke terskelen for skjerming, og kriteriene vil mer direkte kunne leses ut av selve lovteksten. Dette i motsetning til forslaget i utredningen hvor kriteriene må leses ut av forarbeidene. På denne måten blir lovteksten mer opplysende, samtidig som skjønnsmarginen øker slik at skjerming som tiltak i større grad kan svare ut den aktuelle trussel eller konkrete situasjonen som foreligger.

I utvalgets forslag til ny politilov § 29 b foreslås kompetansen til å beslutte skjerming lagt til den ansattes overordnede. Ved utøvelse av politioppgaver i førstelinjen vil den ansattes overordnede ofte være involvert i det samme arbeidet som sin underordnede. Det er et sterkt samhold mellom politiansatte, og felles opplevelser og intern lojalitet vil kunne gjøre det utfordrende å foreta objektive vurderinger. Det er naturlig at beslutningskompetansen ligger i linjeledelsen, men det bør vurderes om beslutningskompetansen bør ligge på en høyere nivå for at objektivitetshensyn i større grad skal bli ivaretatt. Tilsvarende, i forslag til ny § 230 a i straffeprosessloven bør det vurderes om beslutningskompetansen bør gis til *"politimesteren eller den denne bemyndiger"* i stedet for foreslåtte *"politimesteren eller visepolitimesteren"*. I større politidistrikter som Oslo er arbeidsbelastningen på dette nivået allerede høyt, og hensynet til objektivitet bør være ivaretatt selv om myndigheten delegeres til personer som inngår i ordningen med politimesterbakvakt eller tilsvarende.

5. Annet

Ansatte i politidistriktet som inngår i namsmyndigheten og som er ansatt i Felles enhet for sivil rettspleie, kan etter omstendighetene også ha behov for å få sin identitet skjermet ved utførelse av sine oppgaver, som ved tvangsinndrivelse av gjeld. Rammene for namsmyndighetens virksomhet er nærmere regulert i tvangsfullbyrdsloven, tvisteloven og domstolloven. Det er kun de foreslåtte endringene i politiloven som er relevant for denne virksomheten.

Det som her er uttalt om namsmyndigheten vil etter omstendighetene også gjelde for ansatte i politiets øvrige forvaltningsfunksjoner. Eksempelvis ansatte i Felles enhet for utlending og forvaltning som behandler våpensaker hvor de blant annet tilbakekaller våpentillatelser fra personer som er psykisk ustabile, samt ansatte samme sted som behandler utlendingssaker som omhandler bortvisning, utvisning, tilbakekall av oppholdstillatelser mv.

Med hilsen

Geir Solem

visepolitimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.